

KIRKE LIV & LÆRING

FOLKEKIRKEN PÅ FYN 2014

NOAHS ARK

Skolebørn opfører musical

Side 16

IT-CAFÉEN

Et værn mod isolation

Side 20

HALLO GUD!

Minikonfirmander lærer at bede

Side 22

PROVSTERNES BERETNING

Nyt fra Fyns 11 provstier

Side 37

5 | OP MED FINGEREN – KIRKEN UNDERVISER!

Indledning ved biskop Tine Lindhardt

8 | DE TROR – MEN DE VED FOR LIDT

Konfirmandundervisning med "cup-song"

11 | FRA BARNETRO TIL VOKSENTRO

Samtalegrupper gør det naturligt at tale om tro

14 | REJSEHOLDET RYKKER UD

Frivillige medvirker ved gudstjenesten

16 | NOAHS ARK ER BÅDE FOR KRISTNE OG MUSLIMSKE BØRN

Folkekirkens Skoletjeneste leverer undervisningsmateriale

20 | UNDERVISNING I IT FOR ÆLDRE – EN OPGAVER FOR FOLKEKIRKEN

Ældre udforsker internettet sammen

22 | TELEFON TIL GUD

Minikonfirmandundervisning i sommerferien

24 | VOKSNE PÅ SKOLEBÆNKEN

Kirkebojskole stiller krav til underviserne

26 | FOLKEKIRKENS PLANTESKOLE

I Folkekirkens Ungdomskor lærer børn og unge at indordne sig fællesskabet

29 | SÅDAN FÅR MAN DRENGE TIL AT SYNGE

Syngedrengene motiveres af at få ansvar

32 | DET ER SVÆRERE AT SNAKKE OM TRO END OM SEX

Babysalmesang med rytme og leg

34 | RELIGIONSPÆDAGOGISK KONSULENT – HVAD BRUGER MAN SÅDAN EN TIL?

Religionspædagogen fortæller om sit arbejde

36 | ÅRSBERETNING

Med beretning fra alle provstier i Fyens Stift

OP MED FINGEREN – KIRKEN UNDERVISER!

Da jeg 'gik til præst', foregik konfirmandundervisningen i en lille konfirmandstue i præstegården, hvor vi sad på række og geled, uden borde – bare på en stol. Vi skiftedes til at læse højt fra Det Nye Testamente (Markus og Johannes evangelierne), og så skulle vi lære Den Lille Katekismus udenad. Vi blev hørt i den i kirken til vores konfirmation, så det var med at kunne den. Trosbekendelse og Fadervor lærte vi også udenad. Om vi sang salmer, husker jeg ikke, så stort indtryk har det ikke gjort.

Sådan ser konfirmandundervisningen ikke ud i dag, godt 40 år senere. Der er sket en stor forandring, og set med mine øje har det været godt. I dag er konfirmanderne langt mere aktive i undervisningen, og de taler med om Gud og Jesus, tilgivelse, Helligånd, tro, bøn og håb, og hvad det betyder for dem. Og det viser sig, at kirke og tro spiller en stor rolle for mange unge, – langt større end deres forældre tit tror. Kirken underviser!

Nu sker der igen forandring. Et nyt skoleår er begyndt – med en skolereform og dermed store forandringer for lærere og elever. Men også kirkeligt set betyder skolereformen forandring.

Især fylder med god ret spørgsmålet om, hvornår konfirmandundervisningen kan placeres, når 7. klasserne skal være i skole 35 timer om ugen. Det er et væsentligt spørgsmål. – Som jeg vil vende tilbage til.

For der ligger andre forandringer i skolereformen, som skal have et ord med på vejen. For det første skal skolen i højere grad åbne sig over for det omgivende samfund og inddrage lokale foreninger, organisationer, museer m.m. i forbindelse med undervisningen. Et andet nyt begreb i folkeskolereformen er 'understøttende undervisning'.

Her ligger der muligheder for kirken, siger undervisningsminister Christine Antorini, i et interview, som man kan høre og se på www.fyensstift.dk. – Muligheder for at kirken kan byde ind med noget af alt det, kirken kan og gør. Ikke forkyndelse, for skolen er ikke forkyndende, men med undervisning og undervisningsforløb om Noahs Ark, Kierkegaard, begravelsesritualer i jernalderen og i dag – og meget mere.

Jeg synes, vi skal tage ministeren på ordet.

Kirken - præster, menighedsråd og ansatte har allerede mange steder lokalt opbygget et godt og tillidsfuldt samarbejde mellem skole og kirke/præst. Det håber jeg bestemt vil fortsætte.

Men skal vi gribe de nye muligheder, som ligger i skolereformen – og det mener jeg som sagt, vi skal – så er der brug for, at vi sætter ekstra ressourcer og kræfter ind ved at udbygge Folkekirkens Skoletjeneste, og dermed samarbejdet mellem kirken og skolen. Min vision er derfor, at Folkekirkens Skoletjeneste/ Skole-kirkesamarbejdet i Fyens Stift bliver noget alle provstier på den ene eller anden måde kommer med i og bliver en del af.

Biskop Tine Lindhardt

I de to Odense provstier har en lærer gennem nogle år været ansat på fuldtid i Folkekirkens Skoletjeneste, og flere skoletjenester er nu på vej.

I Fåborg Provsti er der i foråret 2014 ansat en præst, som skal bruge halvdelen af sin tid til at udvikle skole-kirke samarbejdet i Fåborg, Midtfyn og Svendborg provstierne. Tanken er, at der inden længe også bliver ansat en lærer, så de to kan supplere hinanden, når der skal udarbejdes projekter og grydeklart undervisningsmateriale til skolerne og tages kontakt til både skoler og præster i provstierne om skole-kirke projekter. For selvfølgelig vil der fortsat være brug for, at præster, sognemedhjælpere og andre bliver inddraget i skole-kirkesamarbejdet og skoletjenesten. Kirken underviser!

Forandringerne, som kommer med skolereformen, kan altså give nye muligheder for skole-kirke samarbejdet.

Men forandringerne kan som allerede nævnt også rejse en række spørgsmål, bl.a. det væsentlige om, hvordan der bliver plads til konfirmandundervisningen med den nye skolereform, når der på 7. klassesettrin skal undervises i 35 timer om ugen.

I nogle sogne på Sjælland har man løst det ved at lægge konfirmandundervisningen fra kl. 06.30-8.00. Forhåbentligt er både præster og konfirmander morgenmennesker!

Her i Fyens Stift har man gennem forhandlinger både lokalt mellem den enkelte skole og præst, og på provsti-niveau fundet frem til nogle aftaler, som ser fornuftige ud, selv om de ikke alle steder er optimale. Det bliver vigtigt at følge det kommende år.

Kirken underviser, mange og på mange måder, - konfirmander, minikonfirmander, ældre, forældre, gennem højskole, babysalmesang, sangskole og meget mere.

Vi skal træde velkendte stier, men vi skal også bryde nyt land og gå nye veje i vores undervisning.

Her kan Stiftsbogen 2014 bruges som en inspirationsbog, for det er godt at dele erfaringer. Læs for eksempel hvordan babysalmesang foregår på Langeland, hvordan man i Middelfart Provsti har opbygget en succesfuld kirkehøjskole, og hvordan tre præster i Nyborg er gået sammen om at undervise minikonfirmander i skolesommerferien. Vi er også med til generalprøve på en konfirmation på Sydfyn.

Erfaringer bliver også delt i årsberetningen, hvor provsterne tegner korte portrætter af provstierne til fælles oplysning og inspiration. Også her er gode ideer at hente.

Kirken underviser. Det har den altid gjort, og det skal vi blive ved med. Vi skal vide noget om den tro og religion (kristendommen), som har sat præg på vores samfund og kultur gennem mere end tusind år, og vi skal tale om, hvad vi tror.

Så 'op med fingeren'; kirkens undervisning er vigtig.

Tine Lindhardt

Biskop

Sognepræst Mads Davidsen finder blandt andet sin inspiration til konfirmationsundervisningen på hjemmesiden www.konfirmandcenter.dk. Der fandt han ideen til konfirmandernes "cup-song".

DE TROER - MEN DE VED FOR LIDT

Det er ukompliceret for konfirmanderne at tro på Gud, og de vil gerne snakke med præsten om det. Men de ved ikke ret meget om kristendom.

DET ER EN RÅKOLD aprilmorgen, og eleverne i 7. klasse fra Rantzauminde Skole skutter sig på kirkebænkene i Egense Kirke. På søndag skal de konfirmeres. I dag er der generalprøve på konfirmationen, og de sidste spørgsmål skal besvares. "Hvor skal jeg sidde?"

"Hvornår er det nu, man skal sige ja?"

"Hvor mange gæster må jeg tage med i kirken?"

I Egense er svaret på det sidste spørgsmål, at man gerne må have hele familien med i kirke. Det er helt i orden med 20-25 gæster pr. konfirmand.

"Når folk gerne vil i kirke, så skal der også være plads til dem, og jeg kan ikke lide at afvise nogen ved kirkedøren," siger sognepræst Mads Davidsen.

Han konfirmerer kun ti unge pr. gudstjeneste, og derfor bliver der plads til alle gæsterne. Det betyder også, at han har to konfirmationer om søndagen i tre uger i træk.

"Og det giver seks gudstjenester med fuld kirke," smiler han.

"CUP SONG" MED MENING

Organist Pavel Refsgaard Jensen er også kommet til generalprøve, for han har sammen med konfirmanderne indøvet en særlig overraskelse til på søndag. Efter præstens tale finder konfirmanderne et plasticbæger frem, som står under deres stol, og i samklang med orgelet banker de en simpel rytme med hænderne og bægere. En såkaldt "cup-song." Det giver en flot lyd i kirkerummet, og selvom det er mest for sjov, de laver nummeret, er der også en pointe.

"Det er vores måde at fortælle, at konfirmanderne har været til nadver og hørt indstiftelsesordene. De har drukket af bægere og fået rakt syndsforladelsen og lært om tilgivelsen," siger Mads Davidsen.

De unge er lidt bange for at lave fejl i rytmen, men præsten beroliger dem med, at det er OK, hvis de kommer til at spille forkert.

"I skal fejres uden at præstere noget. I bliver fejret, fordi I er fantastiske, som dem I er," siger han.

MÅSKE VED DE, HVEM JESUS ER

Konfirmationen er kulminationen på mange timers samvær mellem præst og konfirmander. Mads Davidsen prioriterer konfirmationsforberedelsen højt, og der er brug for den, for konfirmanderne ved ikke ret meget om kristendom, når de kommer.

"Det er virkelig forfra, når man får sådan et hold ind ad døren," siger præsten.

Han forklarer, at konfirmanderne måske ved, hvem Jesus er, og måske kan de huske nogle af fortællingerne fra Det Gamle Testamente, men mere kan han ikke forvente, når de starter konfirmationsforberedelsen.

Til gengæld er det ukompliceret for mange af dem at tro på Gud, og det giver stor mening for dem at snakke om tilgivelse.

"Vi har lært, at man skal tilgive andre, selvom de har gjort noget, som man hader dem lidt for. Det synes jeg faktisk er meget vigtigt, for det sker jo tit, at man er nødt til at tilgive hinanden – også med små ting," forklarer Nicoline Lauritsen.

Hun har valgt at blive konfirmeret, fordi der er tradition for det i hendes familie, og hun glæder sig til at få en god fest og få en pæn kjole på. ►►

Konfirmanderne skal overraske deres familie med en "cup-song" ved konfirmationen. Alle har et farvet plastic bæger stående under stolen.

Klassekammeraterne fra venstre Julie Jensen, Louise Clausen og Nicoline Lauritsen er enige om, at det har været sjovt at gå til konfirmationsforberedelse. "Det har været hyggeligt at mødes her om morgenen før, vi skulle i skole," siger Julie.

TRO ER FORBUNDET MED HÅB

For nogle af de unge er det en lettelse at få at vide, at ikke engang præsten kan forklare præcis, hvad Gud er for en størrelse. At de ikke behøver at vide og forstå alt for at sige ja ved konfirmationen.

"Jeg forklarer dem, at det ikke er rationelt at tro, og at tro er forbundet med håb," siger Mads Davidsen.

"Hvad er det så, I skal huske, når I går herfra?" spørger han sine konfirmander. De har fået spørgsmålet før, og mange af dem kan faktisk godt huske det: "Du skal elske

Herren din Gud, og din næste som dig selv," siger de.

Generalprøven i Egense Kirke er vel overstået, og børnene skal i skole. En pige er bekymret for, om præsten kan udtale hendes specielle efternavn rigtigt, når han skal konfirmere hende, så præsten slutter timen med at terpe alle elevernes navne.

"Jeg skal nok prøve at huske udtalen," siger præsten og tilføjer:

"Men hvis jeg glemmer det alligevel, så må I altså også tilgive mig." ■

■ Den nye folkeskolelov betyder, at eleverne i 7. klasse har fået flere skoletimer. Derfor er det blevet sværere at placere tidspunktet for konfirmationsforberedelsen, og det har ført til forhandlinger om placering af konfirmationsforberedelsen i alle provstier.

■ De fleste steder lægges mere end halvdelen af konfirmandernes mellem 48 og 56 lektioner til konfirmationsforberedelse i morgentimerne og resten i eftermiddagstimerne og/eller som hele dage.

■ I de fleste provstier har der været forhandlet en samlet ramme, som dækker hele provstiet. Det gælder dog ikke i de to Odense-provstier Hjallesø og Skt. Knuds Provsti. Her har præsterne selv lavet aftaler med den lokale skole.

■ Aftalerne skal de fleste steder evalueres efter et år, og derfor er erfaringsudveksling vigtig. Folkekirkens konfirmandcenter har oprettet en hjemmeside, hvor præster og andre kan få viden om, hvordan konfirmandundervisningen placeres i hele landet. Se mere på www.konfirmandcenter.dk.

FRA BARNETRO TIL VOKSENTRO

Samtalegrupper om tro for voksne er et hit i Odense.

”NÅR JEG TALER MED folk i forbindelse med, at de skal giftes eller have barnedåb, fortæller de tit, at de ikke tror på en Gud, der sidder oppe i himlen.”

Ordene kommer fra Anne Reiter, sognepræst ved Odense Domkirke, og hendes svar overrasker mange.

”Jeg fortæller dem, at det gør jeg heller ikke,” forklarer hun med et smil, ”for sådan er mit billede af Gud ikke.”

Hun har gennem de sidste seks år været initiativtager til samtalegrupper om tro, det såkaldte ”voksenkatekumenat”, og hun påpeger, at der i den grad mangler undervisning i tro for voksne. Mange mennesker får aldrig forvandlet deres barnetro til voksentro.

Anne Reiter oplever, at de fleste mennesker en gang imellem har brug for at snakke om deres tro, men de gør kun noget ved det, når de er påvirkede af alkohol.

”Til fester kommer der tit nogen hen til mig og indleder en samtale med ordene: ”Jeg har godt nok aldrig rigtig snakket med nogen om det her, men nu er du jo præst, så...” Eller også begynder de at ironisere over noget med Gud eller fortæller, hvor vrede de er på kirken,” siger hun.

Hun oplever også, at mange har brug for at få snakket igennem, hvordan man kan sige, at Gud er almægtig, når der er så meget ondskab i verden, og det fortæller hende, at der er brug for en samtale, hvor folks erfaringer kommer i centrum.

NU STÅR JEG VED MIN TRO

En af dem, der har været med lige siden katekumenatets start for seks år siden, er sygeplejerske Rikke Hybel fra Vigerslev på Nordfyn. Hun begyndte som deltager,

dernæst blev hun ”medvandrer”, som det hedder, når man deltager for anden gang, og nu er hun leder af den ene af to samtalegrupper.

Kristuskransen er et smykke, men også et pædagogisk værktøj, der bruges i katekumenatet. Kransen kan blandt andet bruges, hvis man ikke ved, hvordan man skal komme i gang med at bede.

”I starten fortalte jeg ikke mine kollegaer, hvor jeg skulle hen, hvis jeg måtte sig nej til et personalemøde på grund af katekumenatet, men jeg er kommet over en blufærdighedstærskel, og nu er ingen på mit arbejde i tvivl om, at jeg tror på Gud. Det er blevet naturligt for mig at snakke om min tro også med mine børn, og det betyder meget for mig,” siger hun.

”Før jeg startede i katekumenatet, kendte jeg Gud, Jesus, de 10 bud og Fadervor – og så kunne jeg nok huske ►►

Sognepræst Anne Reiter (til venstre) og Rikke Hybel lærte hinanden at kende, da Rikke Hybel gik til babysalmesang med sit yngste barn. "Det var dejligt at tale om dybere ting end bleer og madpakker, så jeg sagde straks ja, da jeg blev tilbudt at være med i en samtalegruppe om tro," siger Rikke Hybel.

► nogle historier fra Bibelen. Men jeg vidste f.eks. ikke noget om, hvorfor vi rejser os op i kirken, eller hvordan højmesse er bygget op. Jeg havde hørt menighedens svar i kirken, når jeg var med min mor i kirke som barn, men jeg vidste ikke, hvad det var, vi sagde," fortæller Rikke Hybel.

Hun har med katekumenatet fået en langt større forståelse for kristendommen, og det betyder, at det er blevet mere naturligt for hende at sætte ord på det, hun tror på.

"Min søn spurgte for eksempel, hvordan Gud kunne lade bedstefar dø, og her svarede jeg, at selvom Gud er god, må vi leve med skovbrande, sygdom og død. Men jeg kunne også fortælle, at Gud tager godt imod bedstefar på den anden side, og det trøstede ham," fortæller hun.

SOM AT SAMLE ET FODBOLDHOLD

Sognepræst Anne Reiter svarer uden tøven "ja" på spørgsmålet om, hvorvidt katekumenatet er missionsarbejde. "Stort set alt, hvad jeg laver, er missionsarbejde," siger hun og sammenligner jobbet med at være fodboldtræner.

"Hvis du har en fodboldklub, og du gerne vil have spillere i klubben, så går du ud for at finde nogen, som du kan lære at spille fodbold, og på den måde får du en frodig og blomstrende fodboldklub. Det er vel egentlig det, vi har fået pålagt af Vorherre – at gå ud og gøre folk til hans disciple. Jeg gør mig umage med alt det, jeg laver, og jeg håber, at jeg sår et frø, der arbejder videre. Jeg oplever det som et meget frugtbart arbejde," siger hun.

DER ER INGEN FACITLISTE

Samtalegrupperne består af syv-otte mennesker fra 30 år og opefter. Man behøver ikke være troende for at være med, men man skal have lyst til at "finde ud af det med troen," som Anne Reiter siger.

Hver mødeaften har et tema og starter med en runde, hvor hver enkelt deltager får ordet. Hvis aftenens tema for eksempel er "det onde", bliver deltagerne måske bedt om at fortælle om at miste nogen eller noget. Herefter snakker man to og to sammen om, hvad man opfatter som onde ting, og hvordan man rangordner ondskab. Til sidst slår man op i Bibelen for at finde ud af, hvad der står om,

ORDET KATEKUMENAT KOMMER FRA GRÆSK OG BETYDER AT VEJLEDE OG UNDERVISE. KATEKUMENATET VAR DEN FORBEREDELSESTID, SOM I OLDKIRKEN KRÆVEDES AF DEM, SOM BAD OM AT BLIVE DØBT. ET KATEKUMENAT ER ET FORLØB – OG KAN BESKRIVES SOM EN TROSREJSE.

hvordan ondskaben kom ind i verden, og hvordan kampen mellem godt og ondt beskrives.

"Jeg kommer ikke med en facitliste til sidst, og det synes jeg er en styrke ved katekumenatet. Jeg står til rådighed med sjælesorg og svar på teologiske spørgsmål, men det er deltagernes erfaringer og tanker, der er i centrum. Alle indlæg i samtalen har gyldighed. Man deler sine erfaringer med hinanden,

man bliver klogere af at høre hinandens historier, og der udvikles en fantastisk følelse af fællesskab i grupperne," siger Anne Reiter.

GUD POPPER OP I HVERDAGEN

For Rikke Hybel har katekumenatet betydet, at hun kommer oftere i kirken, selvom hun langt fra er der hver søndag.

"Børnene elsker spaghettigudstjenesterne, så dem kommer vi til. Og så kommer vi nogle gange til gudstjeneste kl. 17 og tager take-away-mad med hjem.

Kristendommen er blevet en mere naturlig del af mit liv. Gud popper hele tiden op i min hverdag nu. Jeg ser ham flere steder. For nylig skulle jeg som sygeplejerske være med til at bedøve et syvårigt barn, der bar et armbånd med et kors. Tidligere havde jeg nok ikke fanget korset som et kristent symbol, men nu gav det mig mulighed for at bruge armbåndet som udgangspunkt for den snak, vi skulle have om, hvad der skulle ske," fortæller hun. ■

Katekumenatet i Domkirken begynder i efteråret og varer indtil maj. I løbet af den periode er der 10-12 samtaleaftener. Desuden deltager gruppen i tre gudstjenester. Der er også voksenkatekumenat ved Sanderum Kirke.

REJSEHOLDET RYKKER UD

Tre små nordfynske kirker har indført gudstjenestegaranti.
Frivillige hjælpere sikrer,
at alle bliver budt velkommen i kirke.

Dåbsvandet hældes op af Birgit Vous. Hun kender alle i sognene.

DET ER SØNDAG, og klokken nærmer sig ti. I Skeby Kirke bliver menigheden mødt i kirkedøren af frivillige, der deler salmebøger ud. Alle får også tilbudt et lys, som kan stilles i kirkens lysglobe.

”Gudstjenesten bliver mere levende og dynamisk, når menigheden inddrages,” siger sognepræst Keld Balmer Hansen.

Hver søndag får han hjælp til at holde gudstjeneste af tre frivillige, som er en del af det såkaldte Rejsehold. Det er ikke de samme, der hjælper til hver søndag. Rejseholdet består af 18 mennesker med tilknytning til kirkerne i Skeby, Østrup og Gerskov, og de deltager på skift i gudstjenesterne i de tre kirker.

”Jeg har tidligere oplevet at komme til kirke, hvor der stod én udenfor, som ikke turde gå ind, fordi hun ikke ville være den eneste, der kom. Det ville aldrig ske nu, for vi er her,” fortæller Ruth Henriksen, som er med i Rejseholdet.

UNDERVISNING I KIRKEGANG

Dagens tekst fra Det Gamle Testamente læses af Steen Risum, der er medlem af Rejseholdet. Det er en ret svær

tekst fra Esajas Bog, og Steen Risum har øvet sig i teksten derhjemme. Han har også været til et tre kvarter langt møde med præsten og de to andre hjælpere for at gennemgå dagens tekster og vælge salmer til gudstjenesten.

På den måde får Rejseholdets medlemmer undervisning i Bibelen og i gudstjenestens forløb. Samtidig får præsten input til sin prædiken, og han får en tæt kontakt til 18 faste kirkegængere, der føler ejerskab til gudstjenesten.

”Kirkegængerene har også udbytte af ordningen. De bliver set uden at blive omklamret, og de oplever, at det ikke er ligegyldigt, om de kommer,” siger Keld Balmer Hansen.

FLERE KOMMER I KIRKE

For fem år siden var der gennemsnitligt under ti kirkegængere i de tre kirker, når der blev holdt gudstjeneste, og derfor besluttede menighedsrådene, at der kun skulle holdes gudstjeneste i én af kirkerne hver søndag. Kort tid efter blev Rejseholdet etableret.

De to tiltag har øget kirkegangen væsentligt, og nu er der gennemsnitligt mere end 20 kirkegængere til gudstjenesterne i alle tre kirker.

■ Sognepræst og provst i Bogense Provsti, Keld Balmer Hansen er inspireret af bogen ”Menneskelig gudstjeneste”, som er skrevet af den svenske teolog Martin Modéus. Han beskriver, hvordan man kan gøre gudstjenesten mere nærværende og velkomme ved at inddrage menigheden.

■ Hvert af Rejseholdets medlemmer medvirker ved gudstjenesten ca. hver 6. søn- og helligdag.

FRA IKKE TROENDE TIL TROENDE

Steen Risum blev overtalt til at være med i Rejseholdet af sin kone, som altid har været troende. Det har Steen Risum ikke.

”Da min mor døde for fem år siden, troede jeg ikke på noget. Men så talte jeg med præsten og kom med i hans meditationsgrupper, og langsomt blev jeg overbevist om, at der er noget på den anden side,” siger han.

Han er nu både menighedsrådsmedlem og frivillig i Rejseholdet, og det vakte i første omgang ikke megen respekt hos kollegerne på Fynsværket, hvor han arbejder som kedelpasser.

”De mobbede mig og spurgte, om jeg var blevet hellig,” siger han smilende.

Men en dag var et par af kollegerne til barnedåb, hvor det tilfældigvis var Steen Risum, der skulle læse teksten.

”Dagen efter kom de og sagde, at det var sgu godt gået, så det vendte billedet,” fortæller han.

Han synes, at det er spændende at være en del af gudstjenesten i stedet for blot at sidde på bænken og se på, som han udtrykker det. Desuden har han mødt nye mennesker gennem sit engagement i folkekirken.

DE KIGGER EFTER OS

Der er barnedåb ved dagens gudstjeneste, og dåbsvandet hældes op af Birgit Vous, som er menighedsrådsformand i Østrup sogn, og har været med i Rejseholdet siden starten. Hun mener, at gudstjenesten har fået en anden karakter efter Rejseholdet er kommet.

”Vi sætter os altid midt i kirken, så folk kan holde øje med os, og så ingen behøver at være bekymrede for, om de rejser sig op og sætter sig ned på de rigtige tidspunkter,” siger hun.

Efter gudstjenesten serverer de tre frivillige kirkekaffe i våbenhuset, og så rykker Rejseholdet videre til Østrup hvor der er gudstjeneste kl. 11.30, for netop denne søndag skal der være gudstjeneste med barnedåb i to af pastoratets kirker. ■

Steen Risum har øvet sig aftenen før på dagens svære tekst fra Det Gamle Testamente. Han læser den med præsten ved sin side.

To af de frivillige overtager lysene fra dåbsprocessionen og sætter dem i alterstagerne.

NOAHS ARK ER BÅDE FOR KRISTNE OG MUSLIMSKE BØRN

Folkekirkens Skoletjeneste leverer grydeklart materiale til undervisning af skolebørn.

PÅ SEDEN SKOLE i Odense tænker lærerne sig godt om, før de laver en emneuge med religiøst tema. Der er mange forskellige trosretninger på skolen, og forældrene er opmærksomme på, hvilke religiøse påvirkninger deres børn får med hjem.

”Til emneugen for skolens 2. klasser ville jeg gerne finde et tema, som kunne samle alle og styrke fællesskabet,” fortæller Niels Buch Steensboe, der blandt andet er lærer i kristendomskundskab og musik.

Valget faldt på en musical om Noahs Ark. Det er nemlig én af de bibelske fortællinger, der deles af kristne, muslimer og jøder.

”Her behøver jeg ikke argumentere for, at undervisningen er i orden,” siger han.

TO OG TO

I skolens dramalokale er der sat en kæmpe stor kulisse op af Noahs Ark. Børnene holder prøve, for i morgen skal de opføre forestillingen for deres forældre.

”Elefanter og kameler, to og to, to og to. Noah dyrene fordeler, to og to,” synger børnene, mens de to og to går op i arken. De har ikke kostumer på i dag, men i morgen

vil de være forvandlede til alverdens dyr og mennesker. Nogle er banditter, som drukner i syndfloden, og andre er Noah og hans familie, som får lov til at komme med i arken.

”De synes, at det er spændende at høre om det store skib, der driver rundt på må og få med Guds hånd over sig, og vi får en snak om, det er sket i virkeligheden eller ej,” fortæller deres lærer.

LIV, DØD OG NY BEGYNDELSE

Kulisserne og de tilhørende kostumer og sange kommer fra Folkekirkens Skoletjeneste i Odense. Skoletjenestens leder, Esbern Skovgaard har selv designet det hele, og han har en klar ide om, hvad børnene får ud af at lave musical om Noah og hans ark.

”Noahs Ark er en bibelsk grundfortælling, der handler om liv, død og ny begyndelse,” siger han.

Esbern Skovgaard mener, at grundfortællingens struktur opfattes af børnene, også selvom den ikke bliver forklaret. De bliver præget af historien, når de arbejder kropsligt med den, og når de synger sangene.

”Børnene får forståelse af et jordisk fænomen, som

man også forholder sig religiøst til. At noget er nødt til at dø, for at der kan komme en ny begyndelse. De får også en historie om én almægtig Gud i modsætning til for eksempel hinduismens mange guder,” forklarer han.

GRYDEKLART

Musicalen om Noahs Ark er bare ét af de grydeklare undervisningsmaterialer, som tilbydes af Folkekirkens Skoletjeneste, og det er ganske gratis for skolerne i Odense at benytte skoletjenesten.

Lærerne på Seden Skole sætter stor pris på, at kulisser, kostumer og manuskript kommer som en færdig pakke.

”Vi ligger vandret i vores hverdag, og sådan en pakkedløsning er en gave,” forklarer Niels Buch Steensboe.

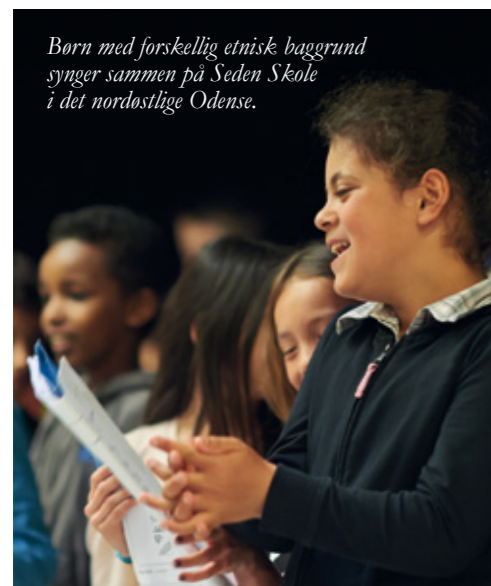
Han hørte om musicalen fra en kollega, der havde lagt et link til Folkekirkens Skoletjeneste ud på skolens intranet. Målet var at finde materiale til en emneuge for alle skolens 2. klasser, så de kunne lære hinanden bedre at kende.

”Jeg kiggede på skoletjenestens materiale for indskoling og fandt Noahs Ark. Materialet er så godt, at jeg bestemt vil anbefale det til andre kolleger,” fortæller han.

Sådan en anbefaling er meget værd, for den største udfordring for skoletjenesten er ifølge projektleder Esbern Skovgaard at trænge igennem til lærerne. ►►

For skoler i Odense Kommune, som er geografisk identisk med Skt. Knuds og Hjallese Provstier, er skoletjenesten gratis. Skoler i stiftets andre provstier skal betale for materialerne. Der er en skoletjeneste på vej i flere fynske provstier i Fyens Stift.

Folkekirkens Skoletjeneste er ikke forkyndende, for siden 1975 har det ikke været tilladt at lave forkyndende undervisning i folkeskolen. Materialerne egner sig både til den almindelige religionsundervisning og til den understøttende undervisning.

Børn med forskellig etnisk baggrund synger sammen på Seden Skole i det nordøstlige Odense.

Projektleder for Folkekirkens Skoletjeneste i Odense, Esbern Skovgaard er gået op i arken for at snakke med børnene om stykket.

”Hver gang jeg kommer ud på en ny skole, er der nogle, der bliver overraskede over, at skoletjenesten findes. Men budskabet spredes ved hjælp af mund til mund-metoden og via mine personlige kontakter,” siger Esbern Skovgaard, der selv er uddannet lærer.

REGNBUEEN GIVER HÅB

Børnene på Seden Skole er nået til det punkt i forestillingen, hvor vandet falder, og Gud sætter en regnbue på himlen som tegn på, at han aldrig mere vil oversvømme jorden. De griner og pjatter og får et par formaninger om at koncentrere sig endnu mere i morgen, når deres forældre kommer og ser på.

Børnene, hvis forældre kommer fra mange egne af verden, går til middagspause sammen, og deres lærer er tilfreds.

”Det er godt for børnene at synge sammen og få noget fælleskab ad den vej. Og når det riv-rusk-regner fremover, kan vi se på regnbuen og få noget håb,” siger han. ■

PÅ FOLKEKIRKENS SKOLETJENESTES HJEMMESIDE WWW.SKOLE-KIRKE-ODENSE.DK ER DER MATERIALE TIL BÅDE INDSKOLINGEN, MELLEMLINNET OG OVERBYGNINGEN. ET AF TILBUDDENE ER PROJEKTET ”PÅ KANT MED KIERKEGAARD”, SOM BLANDT ANDET INDEHOLDER TATOVERINGSARK MED KIERKEGAARD-CITATER TIL ELEVERNE OG EN TEGNESERIE OM KIERKEGAARDS LIV.

Niels Buch Steensboe følger opmærksomt sine elevers prøve på Noahs Ark. ”Det er en god historie med en pointe om, at vi skal være gode ved hinanden,” siger han.

Solveig Kongsmark underviser på flere niveauer, så både nybegyndere og mere erfarne IT-brugere kan være med.

Ca. 12 kvinder og mænd deltog i IT-caféen i forårssæsonen.

- De fleste af IT-caféens deltagere har deres egen computer med, men det kan også lade sig gøre at låne, hvis man har en stationær computer derhjemme, eller hvis man bare har lyst til at snuse til IT.
- IT-undervisningen er gratis for ældre i Skellerup og Ellinge sogne.
- Efterårssæsonen begynder til oktober.

UNDERVISNING I IT FOR ÆLDRE - EN OPGAVER FOR FOLKEKIRKEN

Kirken har altid været til stede, hvor mennesker har brug for hjælp.
I dag kan den hjælp bestå i at udvikle et fællesskab,
hvor ældre sammen udforsker internettet.

TEKST LONE WELLNER JENSEN,
SOGNEPRÆST OG PROVST

VI SAD I SKELLERUP præstegårds konfirmandstue og talte om IT. Omkring mig sad en lille gruppe af ældre kvinder. De mødes og laver smukt håndarbejde af garn og stofrester hver fjortende dag. Et par stykker havde prøvet et af kommunens IT-kurser, men var hurtigt faldet fra, et par af de andre havde børn, der havde installeret udstyret og undervist nødtørftigt. De delte erfaringer.

Så var der én, der sagde: "Det var noget andet, hvis undervisningen var her, så tror jeg også, at min mand ville komme." Den sætning gjorde mig – præsten – glad. Det kan altså mærkes. Kirken er anderledes. Den er et godt sted at være som gammel, fordi vi har bevaret langsomheden, fordi vi tør tale åbent om døden, og fordi vi ved, at ethvert menneske er skabt af Gud og derfor rummer en helt særlig værdi, der skal frem i lyset. I kirken er den vigtigste lærdom ikke teknologisk viden, men erfaring og visdom. Kirkens væsen er kærlighedens langsommelighed.

EN LÆRER DER GIVER ALLE PLADS

Vi legede med tanken. Kunne det lade sig gøre at lave kirkeligt IT for ældre? Vi kastede os ud i det. Konfirmandhuset fik en internetforbindelse, og vi fandt en underviser. Solveig Kongsmark hedder hun. Pensioneret lærer – et fund! Hun underviser med ro og respekt. Hun giver os alle plads og rum og finder gode ting frem på nettet, som kan bruges i ældres verden. Hun lader os få lov til at lægge kabale, fordi det styrker fingerfærdighederne!

Vi kalder vores "projekt" en IT-café. Navnet skulle gerne afspejle, at undervisningen fylder mindre end den enkelte deltagers "leg" med værktøjerne.

Vi har alle forskellige behov – også på IT området. Nogle har behov for at kunne kommunikere med deres læge, andre har behov for at kunne maile med børnebørnene, e-Boks er en fælles udfordring, og så er det da sjovt med Facebook og kontakt til gamle kærester, og måske kunne man købe sig en ny Mercedes i Silkeborg?

KIRKEN SKAL VÆRNE IMOD ENSOMHED

Vi kommer naturligvis ikke udenom spørgsmålet: Er dette her overhovedet kirkens opgave? Det vil jeg mene og i det følgende også gerne argumentere for.

Kirken har fra sin begyndelse altid været til stede, hvor mennesker har brug for hjælp. Den diakonale grundfortælling, lignelsen om den barmhjertige samaritaner inspirerer os til at standse op, hvor der er nød. Vi lever i et land, hvor nøden ikke længere i så høj grad er kropslig, men den er det til gengæld åndelig. Ensomhed, mindreværdsfølelse klæder i dag mennesker nøgne og sender dem om ikke i grøften så på bænken. Længst muligt i eget hjem har en følgesvend, der hedder isolation.

Vi lever i Danmark i et globalt samfund, der er meget komplekst og kræver, at man kan tilegne sig viden. Vi lever hurtigt og kræver flere og flere oplevelser og ting. Vi er ved at udvikle en kollektiv ADHD.

Kirken værner i enhver henseende mennesker imod ensomhed og fremskridtshysteri. IT-caféen er de ældres oprør imod at blive koblet af, det er deres humoristiske protest imod et respektløst bureaukrati, der har lagt en plan og er besat af at opfylde den.

BARNDOMSHJEMMET BLEV FUNDET

Det var sjovt den dag, vi alle sammen fandt vores barndomshjem på "Google Earth" og brugte funktionerne til at køre en tur ad vejene og se om gårdene og husene stadig var der. Det var sjovt, fordi der blev fortalt mange små historier og mange interessante oplevelser. Det ville ikke have været det samme at bruge googlefunktionerne, hvis vi ikke havde været der og levet der.

Efter en time til halvanden i IT-caféen er der kaffe og vidunderlig kage. Vi smider musen og giver os god tid. Deltagerne spørger lidt til, hvad der skal være i kirken i weekenden, og hvem der havde barnedåb sidste søndag. Kirken og konfirmandstuen smelter sammen for en stund. ■

TELEFON TIL GUD

I Nyborg er tre præster gået sammen om at lave undervisning for minikonfirmander i en hel uge af sommerferien.

”MAN MÅ ALTSÅ IKKE slås i en kirke,” griner en af minikonfirmanderne, da en af de andre børn for sjov vælter hende om på gulvet. ”Hallo, kan du høre, hvad jeg siger?” råber en anden. Der er liv og glade dage i Vor Frue Kirke i Nyborg, hvor 12 børn har minikonfirmandundervisning.

Børnene er i gang med at lave ”telefoner”, det vil sige en lang snor med et plastickrus i hver ende, som børnene forsøger at tale med hinanden i fra den ene ende af kirken til den anden.

Dagens tema er bøn, og telefon-legen giver god mening i den sammenhæng, for som sognepræst Ida Korreborg siger:

”At bede en bøn er ligesom at have en telefon til Gud.”

Hun håber, at børnene får øjnene op for, at en bøn er noget, de kan bruge.

”Når man beder, er det som at holde én i hånden, og det kan godt hjælpe, for eksempel hvis man er bange,” siger hun.

JEG VIL IKKE DØ

Børnene har fået udleveret forskellige billeder, og de er blevet bedt om at skrive en bøn, der passer til billedet. Et af billederne forestiller mennesker i krig, og det får en pige til at skrive en bøn om, at hun ikke vil dø. Børn og præster snakker om, at døden kan have forskellig betydning for forskellige mennesker. At det er naturligt, at man beder om at leve længe, når man er 10 år, men hvis man er meget gammel eller syg, ser døden måske helt anderledes ud.

Minikonfirmanderne er lige gået ud af 3. klasse, og på det tidspunkt er de ifølge præsterne rigtig gode til at mærke, hvad de føler, og de synes ikke, at det er pinligt at fortælle om deres tanker.

”Når de kommer til konfirmationsundervisningen i 7. klasse, er det meget vigtigere for dem, hvad veninden eller drengene ved det andet bord tænker,” siger præsten.

SOM EN FODBOLDSKOLE

Det er tredje gang, præsterne laver minikonfirmandundervisning i den første uge af sommerferien. Alle børn i byens 3. klasser har fået tilbud om at komme til en uges undervisning i kirken, og 12 børn har sagt ja tak.

”Minikonfirmandundervisning fungerer nærmest ligesom fodboldskoler og andre sommerferietilgange. Børnene får spændende oplevelser og nye venner,” forklarer Ida Korreborg.

På ugens program er der blandt andet en udflugt til Odense Domkirke. Børnene skal også lave alterbordsforhæng, og ugen afsluttes med ”påskeløb”, hvor børnene gennemspiller hele påskefortællingen som et teaterstykke.

De lærer kirken at kende, og de lærer præsterne at kende. Det vil føles naturligt for dem at komme ind i kirken igen, for de har gennemgået hver en krog af den. De har været på loftet, de har set orglet og rørt ved alteret og døbefonten.

OGSÅ SJOVT FOR PRÆSTERNE

Det er ikke kun børnene, der har glæde af ugen. De tre præster, Ida Korreborg, Mette Grymer og Kirstine Arendt, har planlagt ugen sammen, og de synes, det er sjovt.

”Vi kender hinanden godt, og vi inspirerer hinanden til at finde på nye ting hvert år,” siger Ida Korreborg.

Hun vil gerne anbefale heldagsundervisning af minikonfirmander til andre sogne, for børnene vil det gerne, og de er vant til en undervisningsform, hvor man i løbet af dagen laver noget praktisk, spiser sammen og bliver undervist.

”De er vant til at gøre, som man siger, hvilket kan være overraskende, hvis man kun har haft 7. klasses konfirmander, der ikke altid hører efter,” smiler præsten.

DET ER BARE METTE

Ida Korreborg har stillet sig op midt i kirkerummet, og børnene er blevet anbragt på kirkebænkene.

”Nu vil jeg læse Fadervor op for jer,” siger hun og starter: ”Fadervor du som er i Himmelen...” En stemme svarer ud af kirkens højttalere: ”Du kaldte på mig!” Børnene er lysvagne og stille, mens præsten og Guds stemme arbejder sig igennem hele bønne og finder ud af, hvad ordene betyder.

Bagefter fniser en af pigerne: ”Det var da bare Mette, der snakkede – hun stod lige derovre.”

”Nej, det var da Gud.”

Sognepræst Ida Korreborg hjælper med at lave plastickrus om til telefoner i Vor Frue Kirke i Nyborg.

”Hallo, hallo!” Legen med hjemmelavede telefoner skal minde børnene om, at en bøn er ligesom en telefon til Gud.

Hver dag har minikonfirmanderne andagt, hvor de lærer salmer og bønner.

”Det kan være, at han er herinde, han er jo usynlig,” lyder det.

”Jeg tror, at Guds stemme kan lyde som os alle sammen,” siger Ida Korreborg, og så sætter børnene sig et nyt sted i kirken. De lærer en salme og snakker lidt om, hvor svært det kan være at tilgive hinanden.

”I min klasse gik der en pige, som var mega irriterende. Godt, at hun flyttede skole,” siger et af børnene.

”Vi må håbe, at hun kom på en skole, hvor der er nogen, der synes, at hun er sød,” svarer præsten.

Klokken er blevet 14, og undervisningen er slut. Før børnene er klar til at tage hjem, er der frugt, saft og kiks,

som hjælpsomme menighedsrådsmedlemmer har stillet frem til dem. I morgen venter en ny dag med kirkeløb, lignelser og leg på programmet. ■

Dåbsoplæring, som minikonfirmandundervisning også kaldes, tilbydes i 75 procent af landets sogne. Det bliver efter al sandsynlighed obligatorisk for alle sogne at tilbyde minikonfirmandundervisning i nærmeste fremtid.

VOKSNE PÅ SKOLEBÆNKEN

Kirkehøjskolen i Middelfart Provsti har succes med foredrag, der er til at forstå.

Sognepræst Hanne Drejer (til venstre) og menighedsrådsformand Bit Jensen planlægger årets kirkehøjskole.

HVORDAN FÅR man 50 voksne mennesker til at gå i skole lørdag formiddag? Man gør som i Middelfart Provsti: Laver en kirkehøjskole, hvor der stilles store krav til underviseren.

”De professionelle foredragsholdere kan sagtens snakke os ned under gulvbrædderne, men det får de ikke lov til her. Vi forlanger at foredragene er til at forstå, og at de handler om noget livsnært, så vi kan få en god snak om det, der bliver sagt,” forklarer sognepræst Hanne Drejer.

Hun var med til at starte kirkehøjskolen for otte år siden, og glæder sig over det store fremmøde og engagement.

KAFFE OG RUNDSTYKKER

Kirkehøjskolen foregår på skift i konfirmandstuer, sognehuse og forsamlingshuse i hele Middelfart Provsti. Det lokale menighedsråd laver kaffe og sørger for rundstykker, ost og marmelade.

”Det er meget vigtigt for os at komme rundt i alle hjørner af provstiet, og vi har den store glæde, at hvert enkelt menighedsråd sætter en ære i at gøre det rart at være netop i deres sogn,” fortæller Hanne Drejer.

Hun mener, at der mangler steder, hvor man kan snakke sammen om tro og religiøse spørgsmål. Og det er en vigtig opgave for folkekirken at skabe rum til fordybelse og erfaringsudveksling.

”Jeg håber, at kirkehøjskolen er med til at dæmme op for det traditionstab, vi oplever i Danmark i øjeblikket,” siger hun.

TRO OG TVIVL

Langt de fleste af deltagerne i kirkehøjskolen er pensionister, og alder er ingen hindring for lysten til at lære noget nyt, forklarer Bit Jensen, som er menighedsrådsformand i Middelfart og med i kirkehøjskolens bestyrelse.

”Jeg er selv over 60, og jeg er stadigvæk søgende. Jeg er nysgerrig, og det går ikke over med alderen. Hvis man holder op med at undres og bilder sig ind, at man ved det hele, så lukker man af for sit videre liv,” siger hun.

”Det vil da være en grusom tanke, at man kunne blive færdig med at lære om livet. Den kristne tro er levende, og den skal formuleres igen og igen,” supplerer Hanne Drejer.

I denne sæson er overskriften på kirkehøjskolen ”Tro og Tvivl.” Mange mener, at videnskab og religion er i strid med hinanden, og at vi er nødt til at vælge mellem tro og viden. Derfor stiller højskolen spørgsmålet: Kan et moderne menneske overhovedet tro på Gud og Jesus?

”Spørgsmålet om man kan tro, er fantastisk relevant i dag. Det kan jeg mærke på både unge og gamle. Det er for eksempel helt centralt for mine konfirmander,” fortæller præsten.

DE MÅSKE KRISTNE

Sognepræsten glæder sig især til foredraget med overskriften ”De måske kristne”. Foredraget holdes af forfatter og religionsforsker Iben Krogsdal og handler om, hvad kristendom betyder for almindelige folkekirkedanskere, og hvordan mennesker tolker deres livs med- og modgang.

”Jeg er selv optaget af, hvorfor danskerne hverken vil sige ja eller nej til kirken. De kommer der sjældent, men de får alligevel deres børn døbt, og de melder sig ikke ud. Man kan sige, at de generelt er meget velvillige overfor kirken, bare de kan slippe for at komme der,” siger Hanne Drejer.

Den slags spørgsmål er der plads og tid til at diskutere i kirkehøjskolen. Og ifølge de to ildsjæle går deltagerne glade og opløftede fra højskolen.

”Man får samlet nogle tråde i sin tankeverden og får som regel nogle guldgruber med, som betyder, at noget af det man går og spekulerer over falder på plads,” slutter Bit Jensen. ■

FOLKEKIRKENS PLANTESKOLE

I Faaborg-Midtfyn Kommune har et banebrydende samarbejde mellem skole og kirke set dagens lys.

I KVÆRNDRUP KIRKE var der et ønske om at få oprettet et børnekor, men det kneb med at finde de nødvendige penge til projektet. På samme måde havde skolen et ønske om at få et skolekor.

Den enkle løsning – som næppe kunne have været realiseret for bare få år siden – blev, at kirken og skolen slog sig sammen og etablerede Kværndrup Børnekor, som synger på skolen til skolearrangementer og i kirken til højtiderne.

”Det er de samme børn, vi skal have fat i, så vi kan ligeså godt samarbejde,” siger organist Kirsten Wind Retoft.

Samarbejdet er kommet i stand via Den Fynske Sangskole, som Kirsten Wind Retoft er leder af ved siden af sit job som organist ved Ringe Kirke. Sangskolen er egentlig ikke en del af kirken, men menighedsrådet bakker op om Kirsten Wind Retofts arbejde med at få så mange børn og unge som muligt til at opleve glæden ved at synge sange og salmer, uanset om det er i skolen eller kirken.

”Når man synger sammen, hører man sammen på tværs

Kirsten Wind Retoft har ledet børne- og ungdomskorene ved Ringe Kirke i 29 år.

af kultur, alder og social status, og det er vigtigt, at vi holder liv i en fælles sangskat,” siger den energiske fynske korleder.

KULTUREL RYGSÆK

Sangskolen er også en del af projektet ”Den kulturelle rygsæk,” som Faaborg-Midtfyn Kommune har sat i gang fra sommeren 2014. Alle børn i indskoling kommer til at synge i kor i fem-seks lektioner i løbet af skoleåret, og når de slutter forløbet, får de en folder om, hvor de kan fortsætte med at synge i fritiden. Det kan de blandt andet i Ringe Kirkes børne- og ungdomskor.

”Jeg har siddet til møde med kommunen om det projekt hele sidste efterår, men resultatet er det hele værd, og det giver jo også kunder i min butik,” fortæller Kirsten Wind Retoft.

Hendes ”butik” er tre børne- og ungdomskor ved Ringe Kirke. Spirekoret for anden til fjerde klasse, juniorkoret for femte til niende klasse, og pigekoret for øvede sangere, som kan varetage jobbet som kirkekor i Ringe Kirke hver søndag fra august til juni.

FOLKEKIRKENS PLANTESKOLE

Ringe Kirkes børne- og ungdomskor har fostret seks-syv kirkesangere til de fynske kirker og desuden en række af landets organister, korledere, musikpædagoger og gymnasielærere i musik.

Kirsten Wind Retoft kalder korene for ”folkekirkens planteskole,” for her lærer børnene og de unge salmerne at kende, og de bliver fortrolige med gudstjenesten. En af sidegevinsterne er, at børnene tager de voksne med sig.

”Når børnene optræder i kirken, kommer forældrene og bedsteforældrene også. De finder ud af, at det ikke er så stift og kedeligt, som de troede, og de oplever, at kirken er både nutidig og vedkommende,” fortæller hun.

SOCIALE VIA MUSIKKEN

Nogle af Kirstens Wind Retofts korsangere er børn og unge, der har det svært i skolen, med vennerne eller

Ringe Kirkes Juniorkor er et af de tretten kor som tilsammen udgør Den Fynske Sangskole. De 25 piger, der en gang om ugen over i juniorkoret udgør bare et af landets mere end 450 kirkekor.

derhjemme. Korlederen oplever, at disse børn bliver sociale via musikken.

”Korsang kræver, at man indordner sig fællesskabet. Man kan ikke selv bestemme, hvornår man skal begynde, eller hvilken rytme og toneart man skal synge i. Man lærer at koncentrere sig og finde sin egen plads i fællesskabet,” siger hun.

Desuden skærper sangen ifølge Kirsten Wind Retoft den sociale solidaritet, fordi mange mennesker er sammen om at udføre noget, som ikke kan gøres af én person alene, uanset hvor klog og dygtig man er.

BAGAGEN ER I ORDEN

Når tidligere kormedlemmer skal giftes, ved de præcis hvilke salmer de vil have sunget i kirken.

”Deres bagage er i orden. De kender salmerne, og de glemmer aldrig deres tid i børnekoret,” siger korlederen.

Hun fortæller, at nogle af de tidligere kormedlemmer kommer i kirke til højtiderne, for de føler først, at det er rigtig jul, når de har været i kirken og sunget salmerne.

Kirsten Wind Retoft har i de sidste 29 år brugt en stor del af sin tid på at lære børn og unge alt det, som korsang forudsætter: Koncentration, samarbejde, at lytte til andre, at turde stå frem, at trække vejret rigtigt osv. Hun ærgrer sig over, at danskerne synger mindre og mindre, og at det

for eksempel ikke længere er almindeligt at begynde et møde med en sang.

”Musik er hjertesprog og når ind der, hvor intellektet ikke slår til. De fleste danskere vil egentlig gerne synge, når de føler, at det er legalt, og de kan smide deres hæmninger,” siger hun.

Det oplever hun på stadion, når hun er til fodbold med sine sønner. Her synger voksne mænd begejstret sammen, og de gør det i et toneleje, som de ville protestere mod, hvis hun præsenterede dem for det i kirken. De er en del af et fælleskab. Og de synger igennem.

”Sangen giver mulighed for at træde ud af sig selv og ind i noget større,” som Kirsten Wind Retoft formulerer det. ■ ▶

Ringe Kirkes kor er medlem af Folkekirkens Ungdomskor, som tæller ca. 12.000 korsangere på landsplan. På Fyn er ca. 40 kor med i FUK. Hvert år arrangeres korstævner på flere niveauer og inspirationskurser for korledere, og ca. hvert tredje år arrangeres der en udenlandsrejse for korsangerne.

Kormedlemmerne skal gå glade og syngende ud af kirken, så derfor slutter korpøverne altid med en sang, som kormedlemmerne godt kan lide.

SÅDAN FÅR MAN DRENGE TIL AT SYNGE

Syngedrengene ved Vor Frue Kirke i Assens er Danmarks ældste drengekor, og de er en del af byens identitet.

Finn Pedersen har været leder af koret siden 1999. "Man er blottet, når man står frem og synger, men det giver en stor selvtillid, at man står frem og viser noget af det mest personlige, man har," siger han.

AT VÆRE SYNGEDRENG kan sammenlignes med at dyrke sport på eliteplan. Foruden drengenes primære opgave, som er at synges i kirken, har de korpøve, stemmetræning og hørelære to-tre gange om ugen, og de deltager i 15-20 koncerter om året. Der stilles professionelle krav til drengene, allerede når de er ni år, og drengene vokser med opgaven.

"Ansvaret motiverer dem. Deres energiniveau og engagement stiger, når vi har travlt, og jeg kan mærke, at

deres motivation falder, hvis der går for lang tid mellem koncerter eller større opgaver," siger Finn Pedersen, som har været organist og korleder ved Vor Frue Kirke i Assens i de sidste 15 år.

MANGLER FORBILLEDER

Der er kun få drengekor i Danmark, og Finn Pedersen har et bud på, hvorfor det er svært at få drenge til at synges. Drengene mangler forbilleder. Pigerne kan sagtens ►►

Syngedrengene tæller ca. 25 såkaldte drengesopraner, det vil sige drenge, hvis stemme ikke har været i overgang, og ca. 15 unge herrer med modne stemmer. Før en dreng kan blive optaget i koret, skal han bestå en optagelsesprøve og gå et år i korskole.

finde vokale forbilleder i pop-verdenen, men der er næsten ingen steder, hvor man kan høre, hvordan en drengestemme lyder, før den har været i overgang.

”Drengene har svært ved at finde deres egen lyd, og når jeg får den frem, synes nogle af dem, at den lyder forkert. De synes, at de lyder som piger,” forklarer han.

Alligevel lykkes det hvert år for Finn Pedersen at samle motiverede drenge, som prioriterer koret højere end kommunens andre fritidstilbud. Det skyldes blandt andet, at han for otte år siden indså, at han var nødt til at gøre en særlig indsats for at bevare koret.

”Det gik op for mig, at hvis vi skulle bevare den fine tradition med at have et drengekor i Assens, skulle der sættes ind over for musiklærerne i folkeskolen,” siger han.

BØRNENE SYNGER BEDRE

Finn Pedersen allierede sig med folkeskolen, musikskolen og kommunen og fik stablet projektet ”Musik i Børnehøjde” på benene.

Lærerne får nu via Assens Sangkraftcenter tilbudt sangundervisning af musikpædagoger fra musikskolen, og børnene i indskolingen undervises af en musikskolelærer i 16 timer om året i samarbejde med skolens musiklærere.

Desuden er der kommet en ekstra obligatorisk sangtime på skemaet i 2. klasse.

”Før var børnene musikalsk uforberedte, når jeg kom ud i skolernes 3. klasser for at rekruttere medlemmer til koret. De vidste så lidt om musik, at det ville svare til, at man meldte sig til fodbold og først der skulle have forklaret, at bolden er rund,” siger han.

Nu får børnene en bedre musikundervisning i folkeskolen, og det betyder, at børnene synger bedre og får et godt forhold til deres stemme. Fødekæden til Syngedrengene er sikret.

FOLKEKIRKENS OPGAVE

Finn Pedersen får stor opbakning til sit arbejde både fra kommunen og skolerne. Byens borgere er stolte af koret og opfatter det som en del af byens identitet.

En af grundene til folkeskolelærernes begejstring er, at han rekrutterer drenge på tværs af sociale skel. Hvis drengene kan synge, får de en chance.

”Det smelter jo et pædagoghjerte, når vi indimellem optager nogle drenge, som ikke får samme chance i andre sammenhænge,” siger han.

For Finn Pedersen er det en vigtig mission at bevare den danske sangkultur, og her spiller folkekirken en stor rolle, fordi den rummer professionelle ressourcer. Den lokale organist er ofte den eneste i lokalsamfundet, som har en faglig korlederuddannelse.

”Den lutherske salmesangsgudstjeneste bygger i den grad på, at menigheden synger salmer, og der skal være nogen, der kan synge dem. Vi vil være et fattigt samfund, hvis sangen lige så stille forstummer!” siger Finn Pedersen. ■

ASSENS SANGKRAFTCENTER OG DEN FYSKE SANGSKOLE, FAABORG MIDTFYN ER UDPEGET TIL AT VÆRE EN DEL AF ”SYNGDANMARK NETVÆRKET”, SOM STØTTES AF DET OBELSKES FAMILIEFOND. NETVÆRKET BESTÅR AF TI DANSKE SANGKRAFTCENTRE OG HAR SOM FORMÅL AT FREMME SANGEN I DANMARK FOR SÅVEL BREDDEN SOM ELITEN. NETVÆRKET FREMMER INSPIRATION, VIDENDELING, KOMMUNIKATION, SANGAKTIVITETER OG SAMARBEJDE MELLEM SANGKRAFTCENTRENE I DANMARK. BÅDE I ASSENS OG PÅ MIDTFYN ER KRAFTCENTRENE BYGGET OP OMKRING KIRKEKOR.

Syngedrengene giver 15-20 koncerter om året i Danmark og i udlandet, ofte sammen med professionelle aktører. Her er de i Ribe Domkirke.

Mødre og børn bevæger sig rundt om dobefonten, mens de synger salmen "Fyldt af glæde over livets under."

DET ER SVÆRERE AT SNAKKE OM TRO END OM SEX

Kvinder på barselsorlov og deres småbørn mødes til salmesang i Skrøbelev Kirke på Langeland.

DER LIGGER PUDER og tæpper foran alteret i Skrøbelev Kirke. Otte mødre sidder på puderne med deres babyer, og der pludres og snakkes, indtil kirkesangeren slår bedeslagene på sin triangel. Så der falder stilhed over gruppen. Babysalmesang kræver nærvær og koncentration, og de næste 45 minutter er der ingen småsnakken.

Først synger alle en goddag-sang til hvert enkelt barn, mens sognepræst Annalise Bager kigger barnet i øjnene, og dernæst synges "I østen stiger solen op" og "Nu titte til hinanden" med tilhørende fagter. Børnene er overraskende koncentrerede. De lytter og kigger.

Det er fjerde år, Annalise Bager har babysalmesang på programmet, og hun nyder at være sammen med de unge kvinder og deres børn.

"Jeg har jo konfirmeret mange af mødrene og døbt deres børn, så det er dejligt at følge dem," siger hun.

TROEN ER PRIVAT

Annalise Bagers erfaring er, at hun ser en del af børnene fra babysalmesang igen i kirkens børneklub. Senere bliver de juniorkonfirmander og konfirmander, og på den måde bevarer hun kontakt med familierne i mange år.

"Når mødrene kommer til babysalmesang, er de på barselsorlov. Det betyder, at jeg fanger dem på et tidspunkt i deres liv, hvor de har tid og ro til at få en positiv kontakt til kirken," siger hun.

Babysalmesang foregår efter et helt bestemt mønster, som gentages hver tirsdag. Mødrene siger rim og remser i kor, danser polka i midtergangen, og mens børnene hygger sig i store tæpper, bliver de vugget til lyden af salmen "Det dufter lysegrønt af græs."

Der bliver ikke bedt en bøn eller lyst velsignelse, for Annalise Bager har valgt at holde babysalmesang for sig og gudstjeneste for sig.

"Her har man ikke lyst til at udbasunere sin tro for andre, og for mange føles det mere privat at snakke om tro end om sex," siger Annalise Bager.

"Jeg stjæler med arme og ben fra andre præster, når jeg skal sammensætte programmet til sæsonens babysalmesang. Det gør vi allesammen," siger sognepræst Annalise Bager, som har haft babysalmesang i fire år.

Nogle sæsoner har hun dog afsluttet babysalmesangen med at lave en kravlegudstjeneste, som børn og mødre kan komme til, hvis de har lyst.

"Vi skal ikke skræmme folk væk, men hellere få dem besindet lidt på, at de tilhører den kristne kultur og tro," siger præsten.

Hun er sikker på, at nogle af mødrene blev væk, hvis hun bad bønner til babysalmesang. Det bekræfter 21 årige Sandra Nielsen, som er til babysalmesang med sin datter Thea. Hun kommer, fordi det

er vigtigt for hende at komme ud og være sammen med andre mødre, og fordi hun gerne vil stimulere sin datter.

"Jeg føler, at alle kan komme her, og man behøver ikke nødvendigvis at tro på Gud. Det har ikke nogen betydning for mig, at babysalmesang foregår i kirken. Jeg lærer selvfølgelig nogle salmer at kende, men jeg lægger ikke nogen betydning i det," siger hun.

ET TRYGT STED AT VÆRE

Sognepræsten tror, at salmerne, lyset og rytmen lagrer sig i barnets hukommelse, specielt hvis mødrene også synger salmerne derhjemme, for eksempel når barnet skal sove.

Det gør Susanne Jakobsen, som er til babysalmesang med sin syv måneder gamle søn Mads. Hans godnat-sang kommer fra babysalmesang.

"Det er vigtigt for mig, at kirkerummet er et trygt sted for ham at være, og jeg synes, at det virker, som om han genkender rummet, når vi kommer herind," siger hun.

Susanne Jakobsen kommer blandt andet, fordi hun tror det udvikler sønnen intellektuelt at lytte til musik. Desuden har den 39 årige sygeplejerske og keramikker udvidet sit netværk ved at gå til babysalmesang.

Den ene salme afløser den anden, mens børnene basker til balloner og kigger på spændende tøjdyr. Den sidste salme "Du som har tændt millioner af stjerner" synges, mens mødrene går med deres børn på armen rundt om alteret.

Så er der kaffe, kage og frugt. Der småsnakkes igen, og lidt efter bryder mødrene op, pakker børnene ned i deres barnevogne i våbenhuset, og en del af dem følges hjemad. ■

RELIGIONSPÆDAGOGISK KONSULENT - HVAD BRUGER MAN SÅDAN ÉN TIL?

Uden at forklejne Helligånden, så skal der også nogle hjælperedskaber til for at evangeliet kommer i mål.

TEKST **FRITZE STEINER-JOHNSEN**,
RELIGIONSPÆDAGOGISK KONSULENT I FYENS STIFT

”DRØMMER DU OM en ny driver?” Dette spørgsmål poppede op på skærmen forleden, og jeg må indrømme, at jeg ikke anede om det drejede sig om en drink eller en chauffør. Det viste sig, at der var tale om en kølle i forbindelse med golf. Og det er vist ikke ligegyldigt, hvilken kølle man vælger at slå til bolden med for at komme i mål, i hul, så præcist som muligt. Og det er jo egentlig også det, religionspædagogik drejer sig om; at evangeliet ”kommer i mål”, dvs. bliver hørt og sætter sine livgivende spor i det enkelte menneske og i fællesskabet. Uden at forklejne Helligånden så skal der altså også nogle hjælperedskaber til, for at dette mål kan lykkes.

Grundvilkårene for religionspædagogik er de samfundsmæssige tendenser, sekulariseringens jungle, og i denne jungle, skal kirken opbygge et sprog og et mod til at bringe religiøse emner på banen. Og netop her kommer den religionspædagogiske konsulent ind som en medspiller med indsigt i de retoriske hjælperedskaber og pædagogikkens og didaktikkens værktøjskasser.

SKOLE-KIRKETJENESTER

Et af fokuspunkterne i fremtiden bliver opstart af flere skole-kirketjenester på Fyn. Den nye skolereform med ”understøttende timer” og den ”åbne skole” lukker dørene op mellem skole og samfund og dermed også mellem skole og kirke på en helt ny måde. Og de nye skolekirketjenester skal hver for sig ude i de lokale sogne men også sammen udvikle spændende projekter, som skolen gratis kan benytte sig af. Her er ikke tale om forkyndelse men om undervisning på skolens præmisser og ud fra skolens fælles mål. For at styrke dette fokuspunkt er sognepræst Eva Ladefoged ansat til at varetage skolekirketjenesten på Sydlyn og en skolelærer forventes snarlig ansat på fuld tid.

RELIGIONSPÆDAGOGISKE SKIBE SAT I SØEN

I forbindelse med undervisning kan vi som kirke også byde ind med et bredt dannelsesbegreb til gavn for det enkelte menneske og samfundet. Og det er vi som kirke

forpligtet på. For kirken er en offentlig institution, der hviler på fire søjler; gudstjenesten, diakoni, mission og undervisning.

Mange religionspædagogiske skibe er sat i søen de sidste tre år. Skibe som tager udgangspunkt i at forny undervisningsmetoder med respekt for det budskab og den viden, der skal forkyndes og formidles. Både i forbindelse med minikonfirmander, konfirmander, skoleelever, unge og voksne er målene for religionspædagogikken, at der sker en udvikling hos den enkelte af:

1. Eksistentiel undren
2. Kundskab (forstået som viden)
3. Kendskab (forstået som erfaringer)
4. Interessante historier man kan spejle sig i; narrativ viden, der opleves som fortolkningsduelige
5. Meningsskabende samtaler
6. Konkrete, kropslige troserfaringer
7. Kommunikative kompetencer

Med netop disse grundlæggende overvejelser in mente har den religionspædagogiske konsulent, i samarbejde med det religionspædagogiske udvalg, tilbudt kurser for præster og sognemedhjælpere i bl.a. klasseledelse, minikonfirmandforberedelse, konfirmandforberedelse i blokke; hvordan? Livtag; voksne og kirke i lære hos hinanden.

Der er desuden udarbejdet undervisningsmateriale for konfirmander med inddragelse af både Facebook, iPhones og musikvideoer. Og konfirmandtræf for Stiftets konfirmander i Domkirken er nu blevet en stor og glædelig tilbagevendende begivenhed. I forbindelse med dette træf udvikles der hvert år materiale til præster og konfirmander, så konfirmanderne kan møde velforbredte op til et træf, hvor både udfordrende poster, orgelbrus og band er med til at skabe et helt særligt fællesskab.

Men hvordan fastholder vi som kirke vores konfirmander, når musikken så at sige har pakket sine ting sammen, og præsten har sagt amen på den store

Der samarbejdes om det religionspædagogiske arbejde i Fyens Stift. Fra venstre projektleder i Folkekirkens Skoletjeneste, Esbern Skovgaard; ungdomspræst, Susanne Holst; religionspædagogisk konsulent Fritze Steiner-Johnsen og sognepræst Eva Ladefoged, som skal varetage skole-kirketjenesten på Sydlyn.

konfirmationsdag? Ungdomspræsten Susanne Holst og jeg har i den forbindelse udviklet et materiale til skole-kirkesamarbejde, som tilbydes til skolernes 8. klasser. Sideløbende med at konfirmanderne arbejder med temaet ”venskab”, skal 8. klasserne arbejde med temaet ”forsoning”. Efter undervisningsforløbet mødes konfirmanderne og 8. klasserne i den lokale kirke til et såkaldt ”Provstitræf”, hvor der bl.a. vises film, som 8. klasserne har lavet.

EFTERUDDANNELSE AF PRÆSTER

Den religionspædagogiske konsulent er desuden med til at efteruddanne nye præster. Og som noget nyt skal der igangsættes et netværk for erfarne præster, hvor de kan videreudvikle deres konfirmandforberedelse, så den er tilpasset den nye skolereform og de nye undervisningsformer.

Er man interesseret i at få et nærmere indblik i de mange forskellige materialer, der er udviklet, kan man klikke sig ind på Stiftets hjemmeside under menupunktet ”Religionspædagogik”. Både i Nyhedsbrevene og i undermenuen findes meget forskelligt materiale. ■

Fritze Steiner-Johnsen har den 1. august fået nyt job som sognepræst i Værløse-Hareskov Pastorat. En ny religionspædagogisk konsulent forventes ansat i løbet af efteråret 2014.

ÅRSBERETNING

FOR FYENS STIFT

Fyens Stift består af Fyn med omliggende øer.

I stiftet er der pr. 1. januar 2014 486.709 indbyggere fordelt på 234 sogne og 6 valgmenigheder. Der er 401.871 folkekirkemedlemmer.

Fyens Stift omfatter 11 provstier, 251 kirker, 171 menighedsråd og 192,5 præster, heraf 11 provster.

De 192,5 præstestillinger var fordelt med 186,5 præster betalt af Fællesfonden og 6 lokallønnede præster oprettet af de lokale menighedsråd.

Biskop Tine Lindhardt er stiftets øverste myndighed i gejstlige anliggender. Biskoppen har tilsyn både med præster og menigheder i stiftet og har således ansvar for at sikre, at samtlige områder i stiftet får den nødvendige kirkelige betjening (biskoppen fordele præstestillingerne i stiftet). Biskoppen har desuden et ansvar for at løfte større kirkelige opgaver i stiftet og en væsentlig formidlingsopgave i stiftet og mellem folkekirken og det øvrige samfund. Det kan bl.a. omfatte afholdelse af stiftsdage, udgivelse af stiftsbog og stiftsblad og udvikling af f.eks. skole-kirkesamarbejde.

Derudover varetager biskoppen opgaver som klageinstans ved uenighed om forretningsgangen i menighedsråd og provstiudvalg, opgaver i forbindelse med de ansatte ved kirker og kirkegårde og opgaver på præsteområdet.

Stiftsøvrigheden består af biskop Tine Lindhardt og stiftamtmand Helle Haxgarth. Stiftsøvrighedens opgaver omfatter:

- Juridisk tilsyn med menighedsråd og provstiudvalg.
- Tilsyn med menighedsrådenes forvaltning af kirker og kirkegårde.
- Godkendelse af ændringer i kirkebygninger, som er mere end 100 år, samt udvidelser og anlæggelse af kirkegårde.

Stiftsrådet for Fyens Stift består af 17 medlemmer. Biskop Tine Lindhardt og domprovst Henrik Wigh-Poulsen er fødte medlemmer. Fra hvert provsti udpeges et valgt menighedsrådsmedlem til rådet. Derudover vælges 1 provst og 3 sognepræster blandt stiftets provster og præster.

Stiftsrådet har til opgave at bestyre stiftsmidlernes forvaltning. Stiftsrådet bestyrer midlerne på menighedsrådenes vegne og fastsætter herunder en politik for udlån af stiftsmidlerne til de lokale kasser. Stiftsmidlerne, som består af kirkernes og præsteembedernes kapitaler udgør i Fyens Stift 440 mio. kr. (på landsplan ca. 4,6 milliarder kr.).

Stiftsrådet kan udskrive et bindende stiftsbidrag fra kirkekasserne til aktiviteter i de enkelte stifter. Det bidrag, som udskrives, kan ikke overstige 1 procent af den lokale ligning i de enkelte ligningsområder i stiftet. Bidraget udgør i Fyens Stift 0,33 procent.

SANKT KNUDS PROVSTI
HENRIK WIGH-POULSEN, DOMPROVST

Ansgars
Bolbro
Fredens
Hans Tausens
Korsløkke
Munkebjerg
Sankt Hans Sankt Knuds
Thomas Kingos
Vollsmose
Vor Frue

Sankt Knuds Provsti er ikke stort. Vi er i udstrækning Fyns mindste. Men på de forholdsmæssigt få kvadratkilometer er fordelt 12 kirker. De fire ældste ligger i den historiske bykerne, og omkring den er nye skudt op i takt med at befolkningen voksede, og nye områder blev bebygget. Så her er det ikke længere bække, diger eller markskel, der udgør sognegrænserne, men gader.

Det betyder nu ikke, at man i sognene ikke føler en særlig tilknytning til SIN kirke. Tvært imod. Blot er det så langt fra altid sognegrænsen, der afgør det. I provstiet har vi mange kirkependlere, folk der kommer til andre steder fra og søger til andre kirker end deres egen, fordi de af andre grunde end de geografiske føler en særlig tilknytning til stedet, til menigheden, til præsten eller til det, der sker i og omkring kirken.

For de fleste af sognets kirker har deres eget særpræg og deres egne særlige traditioner, som menighed, betjening og præster bidrager til og bygger videre på henover årene.

I byens foranderlige rum, hvor gaderne og trafikken lægges om, huse skyder op, nye butikker åbner, og folk flytter ind og ud, er man måske mere optaget af at holde fast på historien og det lange perspektiv. ”Überørt af byens travlhed og trafikens tunge brus, /som en helle midt i larmen står det underligste hus”, som der står i salmen. De linjer der tit kommer til én, når man besøger en af domsognets 12 kirker.

Så måske er vi, på nogle områder, lidt mere konservative i bysognene, men det betyder så langt fra, at der ikke sker noget. Der er jo tale om halvstore arbejdspladser med en del ansatte og store, nogle gange historiske, kirker og sognegårde, der skal vedligeholdes. Det kræver meget arbejde af menighedsrådene, hvor især formænd og kontaktpersoner har nok at se til. Samtidigt er det i byerne, vi for alvor mærker, at vi som danskere bliver mere forskellige og forventer os forskelligt af kirken. Derfor er tilbuddene også mange og varierede: udover søndagens gudstjenester og hverdagens kirkelige handlinger,

gudstjenester for flygtninge og indvandrere, internationale gudstjenester, gadegudstjenester, ungdomsgudstjenester, natkirke, andagter, katekumenat, fællesspisning, trossamtaler, diakonale tiltag og meget andet. Byens brogethed kalder på, at evangeliet gøres nærværende på mange måder.

Så godt vi har de frivillige. For dem bliver der stadigt flere af, og de gør en uvurderlig stor indsats for at bære traditionen videre og gøre vores kirker til gode steder at komme. De frivillige er på mange måder folkekirkens fremtidsforsikring. Og jeg tror, at det er dem, der særligt satses på lige nu rundt omkring i sognene i Sankt Knuds Provsti.

ASSENS PROVSTI
OLE H. HANSEN, PROVST

Assens Barløse
Broholm
Brylle **Bågå** Dreslette
Flemløse Gamtofte
Haarby Helnæs Holevad
Jordløse Kerte
Kærum Kong
Orte **Rørup**
Sandager Skydebjerg
Søby Søllested Sønderby
Tommerup Turup
Vedtofte **Verninge** Vissenbjerg
Ørsted Årup

I folkekirken har der været en generel tendens til, at manglede der lokaler (personalefaciliteter, møde- eller undervisningslokaler) så blev der ny-projekteret ofte inden for kirkens eksisterende arealer.

At der til tider med fordel i stedet kunne vælges en anden løsning, bekræfter to spændende projekter i henholdsvis Skydebjerg og Orte, to mindre landsogne. Her valgte man at se ud over kirkegårdsdiget, om der muligvis fandtes egnede lokaler i lokalsamfundets allerede eksisterende bygningsmasse, der kunne opfylde de aktuelle behov. Og øvelsen lykkedes.

Skydebjerg overtager den gamle skole som folkeligt og kirkeligt mødested, mens Orte har købt byens tidligere købmandsbutik, beliggende ca. 150 meter fra kirken, hvori der indrettes lokale til kirkelige aktiviteter og undervisning af konfirmander fra den lokale friskole. Ved at vælge denne løsning, får kirkerne ikke blot deres aktuelle lokalebehov dækket ind, men de medvirker også til at sikre

fortsat anvendelse af bygninger i landdistrikterne i stedet for eventuelt forfald. At tingene samtidig kan realiseres til en helt anden pris end eventuel nybygning, er jo blot en ekstra sidegevinst, der økonomisk kommer hele provstiet til gode.

Foruden et righoldigt kirkeliv rundt om i sognene, har der igennem de sidste to år været afholdt ”salmemaratton”, hvor salmer fra salmebogens forskellige afsnit er blevet præsenteret og sunget rundt om i alle provstiets kirker. Det har været en stor succes. Arrangementet begyndte i 2012 i Vor Frue kirke i Assens, provstiets største kirke, og sluttede ved midsommertid i provstiets mindste sogn Baagø med deltagelse af ca. 100 mennesker. Det er flot og viser, at kirkeliv godt kan fungere på tværs af sognegrænser, ja at den løbende samtale mellem sognene kan styrke den fælles forståelse om at være en kirkelig helhed.

Også fra provstiets side har vi ønsket at fremme denne forståelse ved at supplere det lovbestemte budgetsamråd med formandsmøder, møder for gravere og møder for regnskabsførere, fordi vi tror, at det at have anledning til at mødes, både kan være motiverende og inspirerende for det kirkelige liv og arbejdet i provstiet.

BOGENSE PROVSTI
KELD B. HANSEN, PROVST

Bederslev
Bogense Ejlby
Grindløse
Guldbjerg Hjadstrup Hårslev
Klinte Krogsbølle
Lunde Melby **Norup** Nørre Højrup
Nørre Næraa
Nørre Sandager **Ore** Otterup
Padesø **Skamby** **Skeby**
Skovby **Særslev** Søndersø Uggerslev
Veflinge **Vigerslev**
Østrup

I Bogense Provsti har næsten samtlige kirker og skoler de sidste 10 år samarbejdet om salmesang for de skolebørn, der går i fjerde klasse. Hvert år vælges 5 salmer, der læses og synges af 4. klasserne. Sidste år valgte man en god blanding af nye og gamle salmer: Morgenstund har guld i mund, Uberørt af byens travlhed, Nu har du taget fra os, Krist stod op af døde og Du, som har tændt millioner af stjerner.

En arbejdsgruppe bestående af præster, organister og lærere påtager sig hvert år at producere undervisningsmaterialer med oplysninger om de valgte salmer, og man laver indspilninger, der skal støtte fællessangen i klassen eller på hele skolen.

Hen over efteråret arbejder man med salmerne. Skoleklasserne synger salmerne, lærer om deres indhold og illustrerer salmerne. Det ligger i projektet, at den lokale præst kan komme på besøg i klassen, eller også kan klassen møde præsten i den lokale kirke for at få fortalt om kirken og synges salmerne i

kirkerummet. Nogle steder mødes præsten med hele skolen for at forklare om salmerne og synges dem med alle skolens elever.

Salmesangsprojektet afsluttes altid med, at 4. klasserne besøger domkirken. Det er et logistisk puslespil at få alle klasserne til at ankomme nogenlunde samtidigt. Men når alle er ankommet, tilbringer vi cirka en time sammen i domkirken. Mens vi er sammen afsynges de lærte salmer, og mellem salmerne er der forskellige indslag: En organist giver for eksempel prøver på, hvad det store domkirkeorgel kan. En af skolerne har medbragt sit kor, der står frem og synger et par sange. En præst stiller sig op på prædikestolen og fortæller, hvad en prædiken er. Der bliver også fortalt om de fire messehageler, og efter at fire præster er blevet ikklædt hver en messehagel, går de catwalk ned ad domkirkens midtergang.

Nogle af klasserne tager også – efter endt salmesang - imod en rundvisning i domkirken med besøg hos blandt andet Hellig Knud i kirkens krypt.

Tilbagemeldingerne fra skolerne på salmesangen er altid overordentlig positive. Børnene tager salmerne til sig og går og synger på dem i frikvartererne, og samtidig styrker projektet samarbejdet mellem provstiets kirker og skoler.

FÅBORG PROVSTI
LARS OLE JONSSSEN, PROVST

Allested
Avernakø
Brahetrolleborg Diernæs
Fåborg
Horne Håstrup
Krarup Lyø
Nørre Broby
Sandholts Lyndelse Svanninge
Sønder Broby Vejle Vester Hæsinge
Vester Åby Åstrup
Øster Hæsinge

Også her i provstiet har vi brugt nogle kræfter og tid på at sætte os ind i den nye skolereform og forsøgt at se på konsekvenserne for kirkens samarbejde med skolen. Ved et tilfælde blev vi – Faaborg og Midtfn Provsti – de første i Stiftet, der allerede i december og januar fik forhandlet en aftale i hus med kommunen angående det kommende års konfirmationsforberedelse.

Udfordringen ligger i, at 7. klasserne fremover skal have 35 skemalagte lektioner om ugen mod tidligere 28. Det er derfor sværere at finde plads til konfirmationsforberedelsen, som typisk hidtil har ligget i to morgenlektioner. Vi fik i gensidig forståelse forhandlet os frem til en aftale, som senere har dannet grundlag for andre aftaler rundt omkring på Fyn, hvor man nu de fleste steder er nået til enighed om i et eller andet omfang at dele morgentimerne mellem kirken og skolen og så også have en enkelt eller flere hele dage. Hos os i Faaborg-Midtfn får vi i halvdelen af skoleåret – fra efterårsferien til 1. april - 20 dobbelte

morgenlektioner – og kan derudover aftale en hel dag lokalt med den enkelte skole.

De fleste steder er forhandlingerne forløbet konstruktivt og i en god ånd. Derfor var det noget misvisende og ærgerligt, at Radio Fyn i en reportage valgte en ”konfrontations-vinkel” med overskriften: ”Præsterne vandt over skolen” – en overskrift, som senere fandt vej til den skrevne presse. For de fleste steder har der ikke været tale om nogen konfrontation, men man har snakket sig til rette om en løsning – ligesom man i det daglige de fleste steder har et fortrinligt samarbejde og har haft det i mange år. Med en sådan overskrift kunne man frygte, at mange får indtrykket af, at der er tale om skarpe fronter, hvor den ene part har fået vredet armen rundt – og at de gode, gensidige samarbejdsforhold derfor kunne lide skade. Jeg håber meget, at det ikke bliver tilfældet.

For skolereformen giver en enestående mulighed for øget samarbejde mellem kirken og skolen med de nye begreber ”understøttende undervisning” og ”den åbne skole”, hvor lokalsamfundets virksomheder og foreninger kan inddrages.

Her skal kirken kende sin besøgstid og byde ind og være med.

HJALLESE PROVSTI
PAW KINGO ANDERSEN, PROVST

Agedrup Allerup
Allesø
Bellinge
Brændekilde Dalum Davinde
Dyrup Fangel Fraugde
Hjallesø
Højby Korup
Lumby Næsby Næsbyhoved-Broby
Paarup Ravnebjerg Sanderum
Seden Stenløse
Stige Tornbjerg
Ubberud Åsum

I Hjallesø Provsti har vi ved fire to-dages seminarer udstukket pejlemærker for kirkelivet i provstiets sogne. De yngre præster arbejdede med spørgsmålet: ”Hvis folkekirken skal være en attraktiv arbejdsplads for dig om ti år, hvad skal så bevares eller ændres?” Herefter arbejdede alle provstiets præster med det samme spørgsmål.

Der blev på den baggrund opstillet syv pejlemærker for et godt arbejdsmiljø, et helstøbt arbejdsliv og et frugtbart kirkeliv.

Menighedsrådsmedlemmer fra provstiet var herefter samlet til en drøftelse af, hvordan vi gør en god kirke bedre ud fra de forskellige vilkår, som gør sig gældende i provstiets meget forskellige sogne. Der blev på den baggrund opstillet syv pejlemærker for et meningsfuldt tillidshverv som menighedsrådsmedlem og et godt og frugtbart kirkeliv. Arbejdsgruppen bestående af provstiets tillidsrepræsentant, arbejdsmiljørepræsentant og provsten arbejdede herefter med pejlemærkerne,

som blev præsenteret på et seminar for præster og menighedsrådsmedlemmer.

I Hjallesø Provsti arbejder vi nu med to kirkebegreber: basiskirke og tilvalgskirke.

I basiskirken har vi alle grundydelse, højmesse, konfirmationsforberedelse, kirkelige handlinger osv. Der er sat fokus på, at kirkens grundydelse skal have en høj kvalitet og et solidt fagligt grundlag. I tilvalgskirken har vi alle de ting, vi også kan, babysalmesang, Gud og spaghetti, kirkekoncerter osv. Der er sat fokus på, at tilvalgskirken skal have den samme høje kvalitet og at dette krav sommetider vil medføre, at der er ting, som det enkelte sogn så måske kun kan bære i samarbejde med et andet sogn eller andre sogne.

I tiden fremover bliver opgaven at udmønte pejlemærkerne og holde processen i gang.

For præsternes vedkommende var mulighed for teologisk fordybelse et markant pejlemærke. Der er derfor etableret fem teologiske arbejdsgrupper, hvor syvotte præster mødes jævnligt og taler teologi.

I sognene drives processen nu videre ved provstens sogneudviklingssamtaler med menighedsråd og præster.

Vi håber, at vi på denne måde kan binde en sløjfe, som sikrer et godt kirkeliv for de mange medlemmer af folkekirken og et godt arbejdsmiljø for både frivillige og ansatte.

KERTEMINDE PROVSTI
LONE WELLNER JENSEN, PROVST

Birkende
Dalby
Ellinge
Flødstrup Kerteminde-Drigstrup
Kølstrup
Marslev Mesinge
Munkebo
Revninge Rynkeby
Rønninge
Stubberup
Skellerup
Ullerslev
Viby

Vi er i Kerteminde Provsti optaget af at samarbejde - også om forkyndelse. Der er nedsat 4 arbejdsgrupper, der arbejder med hver sit forkyndelsesprojekt: salmemaraton, bibelmaraton, kirkekunstmaraton og kirkevandringer. Hver arbejdsgruppe består af både læge og gejstlige. Over de næste fire år skal vi så, som et produkt af gruppernes arbejde, på besøg i alle provstiets kirker. Vi skal synge og læse bibel, se på kunst og vandre i sognene.

I den nordlige del af provstiet arbejder menighedsråd og præster i det spændende team: Hindsholmgruppen. Det er 4 landsogne og 1 bysogn, der samarbejder om både forkyndelse og administration efter devisen: Vi vil bevare ”sognehjemmet”, og det gør vi bedst ved at dele og samles til store fælles ting og så drage hjem til os selv. Gruppen er i færd med at ansætte fælles kontaktperson og diskutere ny organist- og koncertsamarbejde. Der bliver snart publiceret en beskrivelse af hele projektet.

I Rynkeby og Revninge arbejder de med et projekt, der hedder: Kirke for alle. Det indebærer bl.a., at Revninge kirke nu er omdannet til et mødested for mennesker med hørehandicap.

Som noget nyt har vi i provstiet ansat en fælles regnskabsmedarbejder, der nu betjener 6 menighedsråd.

Et samarbejdsprojekt som kommer os alle til gode i provstiet er gravernes fællesindkøb og erfaringsudveksling. De køber gran, blomster og håndværktøj m.m. fælles ind og mødes jævnlig til samtale og koordinering af fællesskabet. Der er en styregruppe tilknyttet, bestående af to gravere og et menighedsrådsmedlem.

Mange menighedsråd har meget travlt – også med kirkens bygninger. Kerteminde kirke er lukket pga. en større indvendig istandsættelse, men også i en del andre kirker og især præstegårde har vi været i gang. Vi har haft en grim skimmelsvampesag i Dalby

præstegård. Det var en vanskelig proces, men nu er præstegården fint istandsat og en ny præst flyttet ind. Ullerslev menighedsråd har anskaffet sognegård – en gammel proprietærgård midt i byen, som er blevet sat flot i stand.

Præsterne i Kerteminde Provsti var i januar måned på studietur til Oslo. Vi valgte Norge for at gøre os bekendt med de forandringer, der er sket i den norske kirke og dens forfatning. Vi fandt det relevant, fordi vores egen kirke står midt i en forfatningsdiskussion. Det blev på mange måder udbytterigt!

I det sidste år har flere præster fået nyt arbejde. Det betyder nye ansigter og nye samarbejder, der skal op at stå. Det giver uro – på den gode måde, og det bliver spændende.

LANGELAND-ÆRØ PROVSTI
PER AAS CHRISTENSEN, FUNGERENDE PROVST

Bagenkop Bregninge
Bøstrup
Fodslette Fuglsbølle
Hou Humble Lindelse
Longelse Magleby
Marstal **Rise**
Rudkøbing Simmerbølle
Skrøbelev Snøde Stoense
Strynø Søby
Tranderup Tranekær
Tryggelev Tullebølle
Ærøskøbing

På grund af sygdom hos en god kollega, arbejder jeg i øjeblikket også som provst på Langeland og Ærø, hvorfor jeg af Stiftsbogens redaktion er blevet anmodet om en lille beretning. Det kan af gode grunde ikke blive en retfærdig og fyldestgørende beskrivelse af kirkelivet i Stiftets ”Ø-provsti”, det må vente til Trille Brink Westergaard er tilbage.

Både Langeland og Ærø har i de senere år været igennem en spændende omstrukturering og tilpasning til de økonomiske udfordringer, man står overfor. Hele Ærø er nu samlet i et stort pastorat med et menighedsråd, 4 præster og en række kirkefunktionærer. En proces som – så vidt jeg kan

bedømme det – er forløbet til alles tilfredshed og som fungerer fint i det daglige. Som en kollega på øen udtrykker det, så er Ærø Stiftets ”lille autonome samfund”. Eneste ”knast” er, hvilken rolle og relevans det nedsatte provstiudvalg egentlig har (med én kirkekasse)?!

Også Langeland har været igennem en række tilpasninger når det gælder øens kirkegårde og pastorats-grænser, en proces som endnu er i gang, og som naturligvis byder på udfordringer, som løses hen ad vejen ved hjælp af gode menighedsråd, præster, funktionærer og medlemmer af provstiudvalget. De samme mennesker som også arbejder med alternative gudstjenestetider og former.

I Rudkøbing er man i gang med at renovere og indrette byens smukke, gamle rådhus til brug for det lokale pastorat, provstiet og – forhåbentlig – alle øens sogne. Uforudsete problemer er en del af den slags projekter og også af dette, men i skrivende stund skulle det være godt i gang!

Endelig agter vi også på Langeland at sænke kirkeskatteprocenten i 2015.

MIDDELFART PROVSTI
PETER LIND, PROVST

Asperup
Balslev Brenderup
Ejby Fjelsted
Føns Gamborg
Gelsted Harndrup Husby
Indslev
Kauslunde Middelfart Nørre Aaby
Roerslev Røjleskov Strib
Tanderup **Udby** Vejlbj
Ørslev

”En tjenestebolig skal være af god og tidssvarende standard.” Sådan formuleres det i cirkulæret fra 2012 om præsternes tjenestebolig. Selvom udtrykket ”god og tidssvarende” rummer mange muligheder for personlige fortolkninger, så angiver cirkulæret i det følgende en række fokuspunkter for at præsteboligen kan leve op til en ”god og tidssvarende standard” bl.a. ”adskillelse mellem tjenstlige lokaler og privat boligdel” og ”energieffektivitet” (§ 38).

Disse ord har ligget i baghovedet på mig især under de årlige provstesyn, hvor jeg sammen med provstiets bygningsagkyndige i den foreskrevne fire års turnus har været rundt i Middelfart provstis 21 kirker med tilhørende kirkegårde, kapeller, graverhuse, sognehuse og ikke mindst de 13 præsteboliger.

Generelt har det vist sig, at kirkegårdene bliver holdt overordentligt flot; kirkerne ligeså, selvom nogle af dem godt kunne trænge til en grundig overhaling indvendig, og det får de så efter tur

og efter hvad provstiets økonomi kan overkomme. Sognehuse er alle forholdsvis nye og velfungerende; graverhusene for det meste også, men præsteboligernes standard kan ikke siges at leve op til boligcirkulærets ord. Især mht. ”energieffektivitet”. Det har vist sig, at varmeregninger på omkring 50.000 kr. årligt er mere reglen end undtagelsen.

Det var hovedårsagen til, at Middelfart provstiuvalg for nogle år siden på budgetsamrådet forelagde menighedsrådene et forslag om oprettelse af en energipulje. En pulje i provstiets budget som er øremærket til energiforbedringer, og som tildeles en gang om året efter ansøgning. Midlerne til energiforbedringerne kan ansøges til alle menighedsrådets bygninger, men i første omgang har indsatsen været rettet mod præstegårdene.

Det betyder, at tre af præstegårdene i provstiet er blevet renoveret med særligt henblik på at forbedre energiudnyttelsen; yderligere en

er i skrivende stund ved at blive det, hvor der samtidigt foretages en tiltrængt adskillelse mellem de tjenstlige lokaler og den private boligdel. For en præstegårds vedkommende er menighedsrådet ved at udarbejde et projekt med henblik på at ansøge energipuljen til næste år, og et menighedsråd har besluttet at forsøge at sælge den nuværende præstebolig for at bygge en ny og tidssvarende.

Menighedsrådene sparer penge til varmeudgifterne, sognets beboere glæder sig over, at præstegården ser pæn og velholdt ud, præstefamilien nyder det forbedrede indeklima m.m., og præsten, for hvem boligen er en uundgåelig del af jobbet, får mere overskud til at være præst.

MIDTFYN PROVSTI
INGE DALSGAARD, PROVST

Espe
Gestelev
Gislev Heden Hellerup
Herringe Hillerslev
Kværndrup
Nørre Lyndelse
Nørre Søby Ringe Rolfsted
Ryslinge
Søllinge Sønder Højrup
Sønder Næså Vantinge
Årslev

Et provsti er rammen om et antal sogne med hver sit særpræg. Udover at et sogn har sit særpræg, er der også noget, vi er fælles om og med fordel kan være fælles om, både af hensyn til økonomien og for at styrke sammenholdet i provstiet. Vi skal fordele de arbejdsmæssige opgaver og gøre brug af de mange kompetencer i provstiet.

I Midtjylland provsti har vi afholdt ”Luthers Nøgle”, som er et rollespil for konfirmander om Reformationstiden. En kold marts-morgen samledes omkring 100 menighedsrådsmedlemmer, ansatte, konfirmandforældre og andre frivillige sammen med præsterne og deres 350 konfirmander ved Hillerslev kirke til en gennemspilning af overgangstiden fra den katolske lære til den lutherske.

Konfirmanderne agerede pilgrimme, som på deres vandring gennem middelalderens Danmark skulle finde Luthers nøgle til Himmeriget. Undervejs var der forskellige poster, der skulle løses som hjælp

til at finde Luthers nøgle, såsom udfordring fra handelsfolk og bønder, Skipper Clement, skærsilden, pest og forbandelse. Til sidst nåede de frem til løsningen. ”Luthers Nøgle” var Ordet. Et rollespil, der på en anderledes måde gav konfirmanderne en fornemmelse for, hvad der var på spil med Luthers nye tanker om frelsen i kraft af Guds nåde. Som nogle konfirmander sagde efterfølgende: ”Det var sjovere, end vi havde troet.”

Et sådant rollespil er krævende både ressourcemæssigt og økonomisk, men det kan lade sig gøre, når vi går sammen om det. Og når vi er mange om det, er der mere kreativitet og flere kompetencer at trække på. Samtidig havde alle frivillige en sjov dag, hvor man også fik talt sammen på tværs.

For at vejlede og aflaste menighedsrådene i forbindelse med kalkning af kirker er der i Midtjylland Provsti nedsat et kalkningsudvalg bestående af provstiets bygningskyndige og tre menighedsrådsmedlemmer.

Kalkningsudvalget har været omkring alle kirkerne, og hvor det har været muligt har udvalget deltaget sammen med Nationalmuseets kalkningstjeneste. Udvalget har på den baggrund gennemgået hver enkelt kirke og givet anbefaling til omfang og hyppighed af kirkekalkningen. Samtidig har udvalget også udarbejdet en liste over murermestre, som kan anbefales til kirkekalkning, ligesom udvalget er behjælpelig med udarbejdelse af udbudsmateriale.

Kalkningsudvalgets arbejde er samlet i en mappe, der er tilgængeligt for alle menighedsråd.

NYBORG PROVSTI
HANS B. SIMONSEN, PROVST

Aunslev
Bovense
Ellested
Frørup Herrested
Hjulby
Kullerup
Langå Nyborg
Refsvindinge Svindinge Tårup
Vindinge
Øksendrup
Ørbæk

I de senere år har to af provstiets præster tilbudt efterladte at deltage i sorggrupper. Initiativet er blevet meget positivt modtaget, og de efterladte har udtrykt glæde over den hjælp og støtte, de har fået sammen med mennesker i samme situation. Jeg har bedt sognepræsterne Louise Schousboe og Mette Grymer skrive om arbejdet i sorggrupperne:

Fra vugge til grav er kirken altid inden for menneskers rækkevidde. Også ved skelsættende begivenheder; dåb, konfirmation, vielse og ved dødsfald. Den røde tråd i vort virke er forkyndelsen af at Kristus går med og foran os samt håbet om en glædelig opstandelse.

I Nyborg Provsti findes sorggrupper til efterladte, fordi sørgende har meget at tale om, når de har mistet. Sorggruppen er for efterladte voksne. Relationen til den afdøde er forskellig, hvilket er selve omdrejningspunktet for gruppens møde. Her er rum for alle nuancer af sorg og savn. Der er ”løbende” optag, således at der er ældre og nye i gruppen. Det giver mening,

for selvom den sørgende ikke føler, han har det bedre end for et halvt år siden, opdager han ved at møde en ny i gruppen, at han selv befandt sig dér dengang, men der er han ikke længere.

Sorggruppens styrke er også den tydelige ramme, vi sætter, når vi mødes, hvor vi begynder og slutter ens. Derudover er fortællingens kraft gentagelsens. Det vægtes højt, at der ikke er særlige krav til, at den efterladte skal håndtere sorgen efter et særligt mønster. Man er fri til at være i livets aspekter, herunder sorgen, sådan som man nu finder det bedst. Der er også forståelse for, at mennesker kan røres. Her kan vi græde, og tårerne såvel som latteren er aldrig pinlige. Her tør vi tale om død, om skyld over ikke at have gjort nok, skam over ikke at være gode nok. Vanskelige emner som alkoholforbrug og tanker om selvmord er ikke bandlyste. Deltagerne er lettede over at være blandt ligesindede for en stund. Fordi sidemanden tør åbne sig, kan en anden også fortælle om sin smerte – eller måske lettelse – over

at smide afdødes pibe væk: Tillid avler tillid, sorggruppen er et frirum, og det er et paradoks at kunne tale dybt personligt uden at være personligt involveret med dem, man taler med.

Opgaven er ikke at skabe nye relationer, men det glæder alle dybt, når deltagere finder sammen ad nye veje; fx med kirkegang eller kirkegårdsgang. Opgaven er igennem ord og nærvær at vise, at sorg ikke er en fejl, men at den er kærlighed på dødens vilkår. Et vilkår i hvilket Gud er med os. Igennem sorgen erkender de deltagende stykkevis, at nok bliver sorgen ikke mindre, men de selv bliver langt større.

SVENDBORG PROVSTI
PER AAS CHRISTENSEN, PROVST

Bjerreby
Bregninge
Brudager
Egense
Drejø Fredens
Gudbjerg Gudme
Hesselager Hundstrup
Kirkeby Landet
Lunde Lundeborg
Ollerup **Oure**
Sankt Jørgens Sankt Nikolaj
Skårup Stenstrup Sørup
Thurø Tved Ulbølle Vejstrup
Vester Skerninge **Vor Frue**
Øster Skerninge

Stiftsbogens redaktion har anmodet om en lille beretning, hvor man til eksempel kan fortælle lidt om, hvad man glæder sig over i provstiet. Jeg kan dertil kun sige, at jeg glæder mig over det gode stykke ”daglige arbejde” som gode menighedsråd, dygtige funktionærer og engagerede præster udfører her på Sydfyn, når det gælder Folkekirkens kerneydelser – søndagsgudstjenester, kirkelige handlinger, undervisning af minikonfirmander og konfirmander, babysalmesang, sjælesorg og meget andet – som jeg ubeskeden udtrykte det på det seneste provstemøde – så går det ikke ”så ringe endda”!

I Svendborg Provsti har vi indenfor det seneste år indrettet nyt provstikontor midt i Svendborg by, på Klosterplads. En spændende proces som også kom til at omfatte en ny provstisekretær. Gurli Madsen gik efter mere end 34 års tro tjeneste på pension og blev afløst af Hanne Eckmann.

I de nye lokaler er der afsat plads til den personalekonsulent, som forhåbentlig snart kan

påbegynde sit arbejde til glæde for provstiets kirkefunktionærer og menighedsråd. Samarbejdsaftalen mellem menighedsrådene og Fyns Stiftsovrighed ligger i øjeblikket til godkendelse i kirkeministeriet.

Også på en række andre områder er der et udstrakt samarbejde i provstiet. Alle sogne understøtter en lokal kirkeskole, som tilbyder kurser og temadage til alle interesserede. En gruppe af ”menighedsrødder” og præster arbejder i øjeblikket på at etablere sorggrupper i provstiet. Igennem de seneste år er flere kirkegårde gået ind i et tættere samarbejde – således er alle Svendborg bys kirkegårde nu samlet i ”Svendborg kirkegårde” med en fælles bestyrelse og ledelse.

Provstiets præster arrangerer med støtte fra rådene årligt et ”salmesangsprojekt”, hvor alle kommunens 4. og 5. klasser tilbydes et forløb, hvor de på deres skole og i den lokale kirke gennemgår og synger 5 prægnante salmer, inden en fælles afslutning i Odense Domkirke med flere hundrede børn, lærere, organi-

ster og mange af provstiets præster. Apropos børn, musik og sang – så var alle sogne i det forgangne år med til at støtte et arrangement, hvor Sigurd Barrett gav tre velbesøgte koncerter i Vor Frue kirke.

Også de ældste folkeskoleklasser er i det forgangne år blevet tilbudt et spændende projekt omkring Søren Kierkegaard! – Og vi håber at initiativer som dette og mange andre, kan fortsættes og udbygges igennem den kirke-skole-tjeneste som er i gang med at blive etableret i samarbejde med Fåborg og Midtfyn Provstier.

Mere lavpraktisk er provstiudvalget i gang med at etablere en ”kalkefond”, som på sigt skal betale kalkningen af størstedelen af provstiets kirker. Et udvalg er i gang med at udarbejde et udbudsmateriale, sådan at kalkningen måske kan udføres af et enkelt eller to lokale firmaer?! Dette er blot nogle af de samarbejder, som foregår i større eller mindre målestok her på Sydfyn. Endelig bør det også med, at vi regner med at sænke kirkeskatteprocenten i 2015!

GODKENDTE ARBEJDER OG YDEDE LÅN AF STIFTSMIDLER I 2013/2014

03.09.13

Broholm Menighedsråd godkendelse af forslag til udbedring af skade på kirkegårdsмур efter påkørsel.

05.09.13

Horne Menighedsråd godkendelse af ændringsforslag til projekt til to nye yderdøre i **Horne kirkes** våbenhus (ændring af overfladebehandling).

11.09.13

Vissenbjerg Menighedsråd godkendelse af forslag til udbygning af kapelbygning på **Vissenbjerg kirkegård**. Lånetilsagn givet til projektet samt til anlægsprojekt på kirkegård og parkeringsplads.

11.09.13

Gislev Menighedsråd godkendelse af projekt til indvendig istandsættelse af **Gislev kirke**.

13.09.13

Sct. Jørgens sogns Menighedsråd bevilges et lån i stiftsmidlerne på 400.000 kr. til erhvervelse af ejendom til brug for kirkegården som materialeplads.

18.09.13

V. Skerninge-Ulbølle- Hundstrup sognes Menighedsråd tilladelse til udskiftning af defekt sålbænk ved vindue i skibets vestgavl og udførelse af ny sålbænk i kobber ved gavlluge i **Ulbølle kirke** i forbindelse med udvendig kalkning af kirken.

02.10.13

Thurø Menighedsråd bevilling af et lån i stiftsmidlerne på ca. 1.100.000 kr. til finansiering af renoveringsarbejder ved af graverbygning, toiletbygning og konfirmandstuebygning ved **Thurø kirke og præstegård**.

10.10.13

Flødstrup-Ullerslev Menighedsråd bevilling af et lån i stiftsmidlerne på op til 1.500.000 kr. til delvis finansiering af restaurering af **sognegården ”Dalgård”**.

16.10.13

I forbindelse med den igangværende indvendige istandsættelse af **Gudme kirke** har Gudme-Brudager sognes menighedsråd fået tilladelse til at nystaffere prædikestol og lydhimmel.

16.10.13

Gudme-Brudager Menighedsråd bevilling af forhøjelse af lånebevilling til et samlet lån på 10.000.000 kr. til udbedring af sodskader efter brand samt indledende arbejder til istandsættelsesprojekt og restaurering af kalkmalerier i **Gudme kirke**.

17.10.13

Horne Menighedsråd tilladelse til sikring af skråning langs adgangssti over **Horne kirkegård**.

17.10.13

Horne Menighedsråd tilladelse til genopretning af en strækning på ca. 25 meter af kirkegårdsdiget ved **Horne kirke**.

17.10.13

Agedrup Menighedsråd godkendelse af forslag til nyt orgel i **Agedrup kirke**.

18.10.13

Sanderum Menighedsråd godkendelse af revideret forslag til begrænsning af opstigende grundfugt i murværket i **Sanderum kirke**.

21.10.13

Middelfart Menighedsråd godkendelse af forslag til omlægning af tagflader på **Middelfart kirke**.

07.11.13

Brenderup Indslev Menighedsråd godkendelse af forslag til indvendig istandsættelse af **Indslev kirkes** tårn samt anskaffelse af ny klokke, klokkestol m.v. til kirken på det vilkår, at projektet ikke sættes i værk før provstiudvalget har godkendt en endelig finansieringsplan, der sikrer fuld finansiering.

11.11.13

Orte Menighedsråd tilladelse til færdiggørelse af igangsat reparation af udvendigt murværk i **Orte kirkes** tårn.

06.12.13

Kerteminde-Drigstrup Menighedsråd godkendelse af ændringsforslag til indvendig istandsættelse og fornyelse af varmeanlæg i **Kerteminde kirke**.

10.12.13

Skårup Menighedsråd bevilling af et lån i stiftsmidlerne på op til 4.300.000 kr. til finansiering af nedrivning af **Skårup præstebolig** og opførelse af en ny.

13.12.13

Lindelse-Tryggelev-Fodslette sognes Menighedsråd godkendelse af ændringsforslag til indvendig hovedistandsættelse af **Tryggelev kirke**.

16.12.13

Vor Frue sogns Menighedsråd tilladelse til udbedring af stormskade på tagbeklædningen på **Vor Frue kirke, Svendborg**.

17.12.13

Stubberup Menighedsråd tilladelse til at etablere automatisk døropluk på døren i **Stubberup Kirkes** våbenhus.

18.12.13

Stiftsøvrigheden bevilger et lån på op til 2.500.000 kr. til delvis finansiering af ombygning og udvidelse af orglet i **Sct. Nicolai kirke i Svendborg**.

19.12.13

Kølstrup Menighedsråd tilladelse til at udskifte fyret ved **Kølstrup Kirke** samt følgearbejder på kirkegården foranlediget af udskiftning af varmerør på det vilkår, at finansieringsplan godkendes af provstiudvalget.

20.12.13

Nr. Nærå Menighedsråd bevilling af forhøjelse af stiftsmiddellån finansiering af en renovering af **Nr. Nærå præstegård**. Lånet for højes til et samlet lån på 2.100.000 kr.

10.01.14

Stenløse sogns Menighedsråd tilladelse til indvendig istandsættelse af **Stenløse kirke** samt ny alterudsmykning og ændring af ankomstforhold ved våbenhus.

10.01.14

Brylle sogns Menighedsråd tilladelse til udbedring af stormskade på kirkens teglstenstag.

10.01.14

Avernakø sogns Menighedsråd tilladelse til indvendig istandsættelse af **Avernakø kirke**.

23.01.14

Diernæs sogns Menighedsråd tilladelse til genopretning af en del af stendiget på nordsiden af **Diernæs kirkegård**.

27.01.14

Skydebjerg sogns Menighedsråd tilladelse til ombygning af graverhus, opførelse af nyt redskabshus og udskiftning af gavll i kapelbygning på **Skydebjerg kirkegård**. Stiftsrådet bevilger et lån på op til 500.000 kr.

21.02.14

Ærø Menighedsråd tilladelse til istandsættelse af **Marstal kirkes** altertavle.

27.02.14

Fåborg Menighedsråd tilladelse til at udlægge et nyt plankegulv oven på det eksisterende gulv, lagt af gravsten, i sakristiet i **Helligåndskirken**.

27.02.14

Bogense sogns Menighedsråd godkendelse af forslag til renovering af **Bogense kirkes** tagværk. Stiftsrådet giver tilsagn om bevilling af lån i nødvendigt omfang og efter provstiudvalgets nærmere indstilling.

06.03.14

Vester Hæsing-Sandholts Lyndelse sognes Menighedsråd godkendelse af forslag til indvendig istandsættelse af **Vester Hæsing kirke** og udskiftning af kirkens varmeanlæg. Stiftsrådet giver tilsagn om bevilling af lån i nødvendigt omfang og efter provstiudvalgets nærmere indstilling.

07.03.14

Kerteminde-Drigstrup sognes Menighedsråd godkendelse af ændringsforslag for 4 søjler i hovedskibet i **Kerteminde kirke** i forbindelse med indvendig istandsættelse af kirken.

14.03.14

Middelfart Menighedsråd godkendelse af forslag til overdækningsmetode i forbindelse med renovering af **Middelfart kirkes** tagværk.

20.03.14

Stenløse Menighedsråd godkendelse af forslag til nyt varmeanlæg i **Stenløse kirke** i forbindelse med indvendig istandsættelse af kirken.

21.03.14

Rønninge Menighedsråd bevilling af lån på op til 1.800.000 kr. til delvis finansiering af istandsættelse af **Rønninge præstegård**.

28.03.14

Nr. Lyndelse Menighedsråd tilladelse til at udføre supplerende arbejder ved detailprojekteringen af udvendige arbejder, murankre m.v., ved **Nr. Lyndelse kirke**.

28.03.14

Korup Menighedsråd tilladelse til at istandsætte 2 vinduer i **Korup kirke**.

01.04.14

Sdr. Nærå sogns Menighedsråd tilladelse til opsætning af forsatsruder i **Sdr. Nærå kirke**.

03.04.14

Lindelse-Tryggelev-Fodslette sognes Menighedsråd tilladelse til at ophænge et nyt alterbillede i **Tryggelev kirke**.

07.04.14

Føns-Ørslev-Udby-Husby Sognes Menighedsråd tilladelse til ny taglægning over skib, kor og våbenhus ved **Føns kirke**.

14.04.14

Kerteminde-Drigstrup sognes Menighedsråd bevilges et lån på op til 5.500.000 kr. til delvis finansiering af indvendig istandsættelse af **Kerteminde kirke**.

30.04.14

Vejlby-Strib-Røjleskov sognes Menighedsråd tilladelse til udskiftning af **Vejlby kirkes** gaskedel.

01.05.14

Padesø sogns Menighedsråd tilladelse til istandsættelse af **Padesø kirkes** altertavle.

02.05.14

Ærø Menighedsråd tilladelse til i forbindelse med automatisering af **Søby kirkes** to klokker at etablere elektrisk dørlås og dørpumpe ved dør til våbenhus og installere elektrisk urværk ved kirkens tårn.

02.05.14

Ærø Menighedsråd tilladelse til i forbindelse med automatisering af **Bregninge kirkes** to klokker at etablere elektrisk dørlås og dørpumpe ved dør til våbenhus og installere elektrisk visermotor ved kirkens tårn.

02.05.14

Ærø Menighedsråd tilladelse til i forbindelse med automatisering af **Tranderup kirkes** yngste klokke at etablere elektrisk dørlås og dørpumpe ved dør til våbenhus samt to lugeåbner i tårn samt at installere elektrisk optræk af urværk i kirkens.

02.05.14

Ærø Menighedsråd tilladelse til i forbindelse med automatisering af **Ærøskøbing kirkes** to klokker at etablere elektrisk dørlås og dørpumpe ved dør til våbenhus og installere elektrisk urværk ved kirkens tårn.

06.05.14

Nyborg-Hjulby sognes Menighedsråd godkendelse af forslag til opførelse af en klokkestabel på **Nyborg kirkegård**.

06.05.14

Verninge Menighedsråd tilladelse til at foretage prøveudgravninger ved **Verninge kirkes** sokkel med henblik på evt. genopretning af sokkelsten/fundament.

08.05.14

Årslev sogns Menighedsråd tilladelse til fjernelse af isoleringsmateriale m.m. fra hveloversider i **Årslev kirke**.

16.05.14

Stenløse sogns Menighedsråd tilladelse til genåbning af tilmuret østvindue i **Stenløse kirkes** kor i forbindelse med indvendig istandsættelse af kirken.

19.05.14

Padesø Menighedsråd tilladelse til at købe et brugt orgel fra **Helsing kirke**, og kassere kirkens nuværende orgel.

20.05.14

Munkebo sogns Menighedsråd tilladelse til omsætning af en del af **Munkebo kirkegårds** nordlige stendige.

22.05.14

Skellerup-Ellinge sognes Menighedsråd tilladelse til etablering af brønd, nedgravning af rør over kirkegården og udskiftning af eksisterende pumpe i kælder under **Skellerup kirke**.

27.05.14

Rolfsted sogns Menighedsråd tilladelse til omsætning af en del af det sydlige kirkegårdsdige ved **Rolfsted kirke**.

16.06.14

Gestelev sogns Menighedsråd godkendelse af forslag til udvendig kalkning af **Gestelev kirke** og indgreb mod kirkens opfugtning.

17.06.14

Fredens sogns Menighedsråd bevilges lån på op til 400.000 kr. til finansiering af energirenovering af **præsteboligen Glarmestervej 6, Svendborg**.

23.06.14

Gudme-Brudager sognes Menighedsråd har i tilslutning til den afsluttede indvendige istandsættelse af **Gudme kirke** fået tilladelse til eftergang og reparation af murankre i tårn m.v.

01.07.14

Svendborg, Vor Frue sogns Menighedsråd tilladelse til reparation af revner i **Vor Frue kirkes** murværk, udbedring af rådskade i bjælke i tårn m.v. Stiftsrådet bevilger et lån op til 550.000 kr.

15.07.14

Langå-Øksendrup-Svindinge sognes Menighedsråd tilladelse til istandsættelse af indvendigt murværk i **Svindinge kirkes** tårnfag. Stiftsrådet bevilger et lån op til 1.100.000 kr. til delvis finansiering.

22.07.14

Munkebo Menighedsråd tilladelse til etablering af aftageligt bundstykke i **Munkebo kirkes** yderdør.

AF- OG TILGANG AF PRÆSTER I FYENS STIFT 2013/2014

Sognepræst i Munkebjerg pastorat **Annette Kjær Jørgensen** er ansat som sognepræst med en kvote 40 i Stenløse-Fangel pastorat pr. 15. oktober 2013.

Pastor **Betina Noer Rasmussen** er ansat som sognepræst i Kerteminde-Drigstrup pastorat pr. 1. november 2013.

Sognepræst **Louise Buch Jensen** er fratruddet sin stilling som sognepræst i Flødstrup-Ullerslev og Skellerup-Ellinge pastorat med udgangen af december 2013.

Konstitueret sognepræst **Dinna Jørgensen** er ansat som sognepræst i Fredens pastorat pr. 1. december 2013.

Pastor **Gunvor Sandvad** er ansat som sognepræst i Særslev-Ejlby-Melby pastorat pr. 1. december 2013.

Sognepræst i Vorning-Kvorning-Hammershøj pastorat **Eva Maren Ladefoged**, er ansat som sognepræst i Vester Hæsinge-Sandholts Lyndelse pastorat pr. 1. april 2014.

Sognepræst **Kirsten Jørgensen** er fratruddet som sognepræst i Kerteminde-Drigstrup pastorat den 31. maj 2014.

Pastor **Arendse Wulff-Jørgensen** er ansat som sognepræst i Rønninge pastorat pr. 1. juni 2014.

Religionspædagogisk konsulent og sognepræst i Skt. Jørgens sogn **Fritze Steiner-Johnsen** er fratruddet den 31. juli 2014.

Pastor **Karin Nebel** er ansat som overenskomstansat sognepræst i Skellerup-Ellinge og Flødstrup-Ullerslev pastorater pr. 1. august 2014.

Sognepræst i Egense-Øster Skerninge pastorat **Mads Davidsen** er ansat som sognepræst i Munkebo pastorat pr. 1. september 2014.

Sognepræst i Føns-Ørslev-Udby-Husby pastorat **Johanne Fårup** er ansat som sognepræst i Middelfart pastorat pr. 1. september 2014.

KIRKE - LIV & LÆRING

FOLKEKIRKEN PÅ FYN 2014
er udgivet af Fyens Stift
September 2014

Fyens Stift
Klingenberg 2, 5000 Odense C
Tlf. 66 12 30 24
mail: kmfyn@km.dk

Ansvarshavende redaktør:
Tine Lindhardt

Redaktion:
Fyens Stiftsråds kommunikationsudvalg

Tekst:
Marianne Holst Hyrlov

Foto:
Ard Jongasma
Carsten Bundgaard, side 23
Torben Mouggaard, side 29
Kasper Bøg Hafstrøm, side 31

Layout:
Lisbeth Fink

Tryk:
Clausen Grafisk

ISBN: 978-87-90345-16-7

KIRKE – LIV & LÆRING sætter fokus på folkekirkens undervisningstilbud i Fyens Stift. Kirken underviser børn, unge, voksne og ældre gennem højskole, babysalmesang, kirkekor, konfirmationsundervisning og meget mere. Det har den altid gjort, og det skal den blive ved med. Vi skal træde velkendte stier, men vi skal også bryde nyt land og gå nye veje i vores undervisning. I Stiftsbogen 2014 fortælles om ideer og erfaringer med undervisning i alle provstier. Erfaringer der forhåbentlig kan tjene til inspiration for læseren.